

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Martin Vybíral

**Kvalitativní komparativní analýza míry podpory
Ukrajiny státy Evropské unie**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jakub Lysek, Ph.D.

Olomouc, 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Kvalitativní komparativní analýza míry podpory Ukrajiny státy Evropské unie“ vypracoval samostatně a na základě uvedené literatury.

V Olomouci dne

.....

Velice rád bych zde poděkoval Mgr. et Mgr. Jakubu Lyskovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a především vstřícnost při vedení této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Kontext rusko-ukrajinské války	2
3. Faktory ovlivňující míru zapojení	7
3. 1. Energetická bezpečnost	7
3. 2. Migrace a liberální demokracie	9
3. 3. Stará a nová Evropa.....	11
3. 4. Obranný rozpočet	13
3. 5. Geografická vzdálenost a obchod	15
3. 6. Populisté ve vládě.....	16
4. Metodologická část	17
4. 1. QCA	17
4. 2. Operacionalizace důsledku.....	20
4. 3. Operacionalizace faktorů ovlivňujících podporu	22
5. Analytická část	28
5. 1. Analýza nutných podmínek.....	28
5. 2. Analýza dostatečných podmínek.....	30
5.3. Případová studie Polska	37
6. Závěr.....	38
Literatura	41
Přílohy	51
Abstrakt	54

1. Úvod

24. února 2022 vstoupila ruská vojska na území Ukrajiny. Ruská federace (dále Rusko) započala největší ozbrojený konflikt na území Evropy od druhé světové války. Vyvrcholila tak rusko-ukrajinská krize, která začala již v únoru 2014. Pro celé mezinárodní společenství to byl šok. V následném hlasování Organizace spojených národů (dále OSN) se proti ruské agresi vyslovilo 141 států, vč. všech států Evropské unie (dále EU), a odsoudily tím ruský útok¹ (United Nations, 2023). EU reagovala jednotně a téměř všechny členské státy více či méně podporují Ukrajinu. Míra podpory lze vyčíst z dostupných dat Kielského institutu pro světovou ekonomii (Trebesh et al., 2024), která jsou pravidelně aktualizována². Nelze z nich však zjistit, které faktory míru podpory ovlivňují.

Téma bilaterální pomoci Ukrajině je velice aktuální, jelikož v době vzniku práce konflikt stále trvá. Z tohoto důvodu je k dispozici poměrně málo odborné literatury, která by faktory ovlivňující pomoc Ukrajině zkoumala. Zahraniční podporou Ukrajiny se zabýval Trebesch (2023), kde mj. poskytuje srovnání míry podpory s jinými válečnými konflikty (druhá světová válka, korejská válka, válka v Zálivu). Kříž (2023) se ve své knize zase věnuje prvnímu roku rusko-ukrajinské války a kontextu, který ji předcházel. S odstupem času budou vznikat další studie zabývající se tímto konfliktem a zcela jistě i faktory ovlivňujícími pomoc Ukrajině.

V říjnu 2023 vydal takto zaměřený článek Aghdaei (2023), kde analyzuje pomocí kvalitativní komparativní analýzy bilaterální podporu Ukrajiny vlád členských států EU (n = 37), přičemž zkoumá čtyři faktory ovlivňující pomoc – nedávné a budoucí volby, levicové stranictví jednotlivých vlád a uprchlíky. Právě uprchlíci se ukázali jako významný (nikoli však dostatečný) faktor v bilaterální pomoci Ukrajině. Hypotézu o uprchlících formuluje v kombinaci s levicovým stranictvím. Ve své práci jsem zkoumal podíl uprchlíků v jednotlivých státech v kombinaci s kvalitou liberální demokracie³, jinak se mnou zvažované faktory odlišují. Podíl uprchlíků a kvalitu liberální demokracie doplnily závislost na ruském plynu, příslušnost ke staré či nové Evropě, obranné rozpočty států, geografická vzdálenost, výše exportu států EU s Ruskem a podíl populistů ve vládě.

¹ Rezoluce přijatá Valným shromážděním 23. února 2023 (A/ES-11/L.7).

² Práce využívá data aktualizovaná k 15. lednu 2024.

³ Aghdaeiova hypotéza zní: „*Uprchlíci v kombinaci s levicovým stranictvím jsou dostatečnou podmínkou pro vysoké koaliční angažmá.*“ (2023: 24).

V této práci si kladu za cíl analyzovat, které ze zkoumaných faktorů, popř. jejich kombinace, vedou k tomu, že některé státy EU podporují Ukrajinu více než jiné, což je v práci operacionalizováno jako pomoc vůči HDP (vyjádřeno v procentech). K tomu slouží ověření hypotéz (H1–H7), které vychází z dostupné literatury blíže popsané v teoretické části. V práci se zaměřuji výhradně na bilaterální podporu členských států EU během prvních dvou válečných let 2022 a 2023. Zvolil jsem následující výzkumnou otázku, která vychází z cíle práce: „*Které faktory ovlivňují ochotu států Evropské unie podporovat Ukrajinu v rusko-ukrajinské válce?*“ Z hlediska metodologie ve své práci používám kvalitativní komparativní analýzu s využitím mlhavých množin. Autorem metody je Charles Ragin. Tuto metodu je vhodné použít při středně velkém množství případů, což mnou zkoumaných 27 členských států EU splňuje. Kvalitativní komparativní analýza zkoumá kombinace jednotlivých faktorů na důsledek (viz Ragin, 2008).

Struktura práce je následující. Nejdříve představím stručný kontext rusko-ukrajinské války. Zde nastíním klíčové body ve vývoji jejich vzájemných vztahů. Následuje teoretická část, ve které jsou představena teoretická východiska zkoumaných hypotéz. Další částí je metodologická část, kde je představena samotná metoda kvalitní komparativní analýzy a operacionalizované jednotlivé faktory a důsledek. Výše zmíněné části doplňuje analytická část, ve které ověřuji jednotlivé hypotézy a představuji výsledky a uvádím případovou studii Polska, načež vše shrnuji v závěru práce.

2. Kontext rusko-ukrajinské války

Vztahy Ruska a Ukrajiny nenastíním od dob Kyjevské Rusi, nýbrž od významného milníku, který Vladimír Putin v roce 2005 označil jako: „*největší geopolitickou katastrofou dvacátého století*“, tedy rozpadu Sovětského svazu (dále SSSR). Za zmínku stojí ještě rok 1954, kdy Nikita Chruščov, tehdejší generální tajemník SSSR, administrativně převedl Krym pod správu Ukrajinské sovětské socialistické republiky, což později způsobilo mnohé potíže.

Rozpadu sovětského impéria ještě v polovině 80. let nic nenasvědčovalo. Tehdejší šéf CIA Robert Gates prohlásil, že „*neexistuje, aby se SSSR rozpadl za života mých dětí*“ (citováno podle Kříže 2023: 9). Přesto se tak na konci roku 1991 stalo, když 8. prosince 1991 Boris Jelcin, Leonid Kravčuk a Stanislav Šuškevič vyhlásili rozpuštění SSSR a vznik Společenství nezávislých států (dále SNS). Již od ledna téhož roku probíhaly nepokoje v Pobaltí a v srpnu vyhlásily nezávislost další státy mj. i Ukrajina. 21. prosince 1991 na summitu v Alma-Atě vznik SNS a rozpad SSSR pak potvrdilo 11 nástupnických států vč. Ruska a Ukrajiny. Rusko muselo

řešit celou řadu problémů. Špatná ekonomická situace a národnostní složení způsobovaly problémy, kterým musel Boris Jelcin, tehdejší prezident Ruska, čelit. Ekonomické potíže měla vyřešit radikální ekonomická reforma,⁴ pomocí které se Rusko snažilo o rychlé zavedení tržního hospodářství. Jenže tato reforma, která byla zavedena na pozadí probíhající ekonomické krize, nejdříve špatnou situaci prohloubila,⁵ což v ruské společnosti vedlo k značné nepopularitě liberálů. V roce 1998 následoval dokonce ruský bankrot, který nakonec řešily Mezinárodní měnový fond a Světová banka poskytnutím úvěrů v hodnotě 22 miliard amerických dolarů, což zabránilo hlubší krizi a Rusko postupem času, také díky růstu cen surovin, ekonomicky rostlo.

V roce 2000 se stal ruským prezidentem V. Putin, který rok předtím, coby ruský premiér, zahájil brutálně vedenou druhou čečenskou válku.⁶ V. Putin se postavil proti ruským oligarchům (Berezovskij, Chodorkovskij) a začala pozvolná demontáž demokracie.⁷ Začal budovat tzv. suverénní demokracii. Po jednom funkčním období Dmitrijo Medveděva, který byl od roku 2008 do roku 2012 ruským prezidentem, se po změně ústavy stal znovu prezidentem V. Putin. Po pronesení svého výroku o rozpadu SSSR z roku 2005 a tzv. šestidenní válce z roku 2008, kdy Rusko napadlo Gruzii ve sporu o Jižní Osetii a Abcházii, bylo jasné, že cílem ruské zahraniční politiky je obnova impéria. K té má pomoci koncept ruského světa (rusckij mir). Ten je znám již od 90. let (Ščedrovickij, Ostovský a další), aby bylo možné Rusům nabídnout širěji vnímanou identitu po rozpadu SSSR. Kříž (2023: 23) uvádí: „*Ruský svět je v tomto pojetí tvořen především lidmi, kteří mluví rusky, s Ruskem se identifikují, za Rusy se považují, „rusky“ jednají a jsou spojeni společným osudem, bez ohledu na to, kde momentálně žijí.*“⁸ Tyto znaky uvedl V. Putin ve své eseji z roku 2021, kde mj. tvrdí, že Rusové, Ukrajinci a Bělorusové jsou jeden národ. Tento koncept byl použit k obhajobě nelegální anexe Krymu, následné války na Donbase a invazi na Ukrajinu (Rutland 2013: 334-344; Kříž 2023: 15-25).

Ukrajina byla poslední z postsovětských států, která po vyhlášení samostatnosti v roce 1991 přijala novou ústavu (až v roce 1996). Tížila ji však extrémní míra korupce. Po zvolení Leonida Kučmy prezidentem, který v programu měl mj. znovu obnovení ekonomických styků

⁴ Architektem ekonomické reformy byl Jegor Gajdar.

⁵ Konec 90. let znamenal úpadek až o 30 % HDP oproti roku 1991.

⁶ 1999–2009; v první čečenské válce (1994–1996) Rusko utrpělo vojenskou porážku.

⁷ 2006 smrt Anny Politkovské; 2015 zemřel Boris Němcov – panuje podezření, že za jejich smrtí stojí ruské bezpečnostní složky. V roce 2024 zemřel ve vězení opoziční politik Alexej Navalnyj.

⁸ Nadace Ruský svět, zpravodajský kanál Russia Today, moskevský think-tank Institut pro demokracii a spolupráci a další podporují tento koncept. Dokonce i ruská pravoslavná církev.

s Ruskem, došlo k privatizaci, která však byla provedena problematicky. Ekonomickou situaci Ukrajiny tak musela řešit až měnová reforma z roku 1996. Ta ale nevyřešila obrovské problémy s korupcí či organizovaným zločinem⁹. L. Kučma v roce 2001 rozpustil kabinet prozápadního premiéra Viktora Juščenka, který ho ale po tzv. Oranžové revoluci v roce 2004¹⁰ nahradil na pozici prezidenta republiky (prezidentem od ledna 2005). O prezidentské křeslo se ucházel také proruský kandidát Viktor Janukovyč.

Ukrajina měla s Ruskem spory již v letech 1992–1993, které byly o státoprávní uspořádání Krymu a Černomořskou flotilu. To se vyřešilo, když bylo Rusku umožněno mít vojáky na Krymu a flotilu na základně v Sevastopolu. V zahraniční politice se pro následující dění stalo klíčové tzv. budapešťské memorandum z roku 1994. Zde se Ukrajina, Bělorusko a Kazachstán vzdali jaderných zbraní na úkor Ruska, které tak bylo jedinou postsovětskou zemí vybavenou jaderným arzenálem. Velká Británie, Spojené státy americké (dále USA) a Rusko se zde mj. zavázali respektovat územní celistvost a garantovat bezpečnost těchto států. V roce 2008 se konal summit NATO v Bukurešti, kde nebylo nabídnuto ani Gruzii, ani Ukrajině¹¹, aby se přidaly do struktur NATO. Proti se postavilo především Německo s Francií (pro vstup byly USA). Ukrajina však vykazovala značné potíže s kvalitou demokracie a Ukrajinci vstup do NATO příliš nepodporovali. V roce 2010 se stal ukrajinským prezidentem proruský kandidát V. Janukovyč a následné parlamentní volby vyhrála jeho Strana regionů, která porazila prozápadní premiérku Juliju Tymošenkovou, čímž prozápadní snahy Ukrajiny na nějakou dobu skončily (Donaldson 2017: 45–50; Kříž 2023: 33–44).

Západ se po rozpadu SSSR snažil s Ruskem o spolupráci, inkorporovat ho do vhodných západních institucí a spolupracovat v otázkách bezpečnosti. Vztahy se v první polovině 90. let zlepšovaly.¹² Rusko postupem času znovu obnovovalo svůj vliv v postsovětském prostoru, zajímalo se o spolupráci s Indií či Iránem a od poloviny 90. let se jejich rétorika vůči USA začala znovu zostřovat. V roce 1999 se obě země kritizovaly za postupy proti Srbsku, resp. válce v Čečensku. Spolupráce přetrvávala po útocích z 11. září 2001, ale obnovy vztahů z první poloviny 90. let se už dosáhnout nepodařilo. Potíže nastaly v postsovětském prostoru, kdy došlo

⁹ Sám L. Kučma byl podezřelý z objednávky únosu a vraždy novináře Georgije Gongadzeho.

¹⁰ Ústavní soud označil původní výsledky voleb za zfalšované, což byl také primární důvod protestů v rámci Oranžové revoluce, a nařídil druhé kolo voleb.

¹¹ Ta měla aspirace na členství mezi lety 2002–2010, po Oranžové revoluci tyto snahy zesílily.

¹² Například v červnu 1994 byla podepsána Dohoda o partnerství a spolupráci Ruska s EU.

k tzv. barevným revolucím (Gruzie 2003, Ukrajina 2004 a Kyrgyzstán 2005). Rusko z jejich organizace obviňovalo Západ a ostře se proti nim vymezovalo.

Ze západních států rozvíjelo Rusko své vztahy nejvíce s Německem. To se, stejně jako EU a NATO, snažilo podporovat strategický dialog s Ruskem. To mělo vytvořit příležitosti k obchodu, investicím a bezpečnostní spolupráci. V důsledku to ale znamenalo především silící závislost Německa na ruských dodávkách energií. Německo naopak investovalo do ruského průmyslu a alespoň v počátku spolupráce rostla ekonomika jak na Západě, tak v Rusku. V roce 2007 ve svém projevu na bezpečnostní konferenci v Mnichově V. Putin obvinil mj. USA ze snahy o nové závody ve zbrojení.¹³ Následovala zmíněná invaze do Gruzie, kdy se podařilo řadu západních politiků přesvědčit, že za eskalaci je zodpovědná Gruzie a její prezident Michail Saakašvili. Po zvolení Baracka Obamy 44. prezidentem USA a uplatnění jeho politiky vůči Rusku (tzv. reset vztahů) se na šestidenní válku takřka zapomnělo. A podobný postup vůči Rusku napodobily i evropské státy. Rusko se stalo největším obchodním partnerem Německa ze všech postsocialistických republik a v roce 2012 došlo k otevření plynovodu Nord Stream 1¹⁴ a německá energetická závislost na Rusku se nadále prohlubovala.¹⁵ Zlom znamenala anexa Krymu a válka na Donbase v roce 2014. Po odsouzení na diplomatickém poli a uvalením sankcí, se začal snižovat obchodní tok mezi Ruskem a Německem, NATO zvýšilo důraz na kolektivní obranu a pozice Ruska jako partnera slábla. Navzdory tomu však Německo prosadilo vybudování Nord Stream 2, který působil značně kontroverzně a který měl být v roce 2022 spuštěn (Kapoor 2021: 4-7; Kříž 2023:13-29).

V listopadu 2013 začaly protesty, které vyústily v další revoluci na Ukrajině tprodzv. Euromajdan. Demonstrovali prozápadně smýšlející lidé proti prezidentu V. Janukovyčovi, který namísto asociační dohody s EU upřednostnil participaci na Euroasijském hospodářském společenství, což naměřovalo Ukrajinu, společně s dalšími dohodami a půjčkami z Ruska, více k Rusku. Protesty, kterých se účastnily statisíce lidí, provázelo násilí. V. Janukovyč přislíbil předčasné volby,¹⁶ což však situaci neuklidnilo a v únoru 2014 utekl do Ruska. Ve stejnou dobu Rusko zpochybnilo státoprávní uspořádání Ukrajiny a začalo plánovat obsazení Krymu. Chtělo

¹³ Tehdy v kontextu tzv. protiraketového deštníku.

¹⁴ Nord Stream 1 a 2 jsou podmořské plynovody (momentálně neaktivní) pro přepravu zemního plynu vedoucí přes Baltské moře z Ruska do Německa.

¹⁵ Německo před invazí odebíralo z Ruska 40 % ropy a 50 % zemního plynu.

¹⁶ Předčasné volby vyhrál prozápadní kandidát Petr Porošenko.

využít zmatečné situace na Ukrajině, navíc na Krymu mělo asi 15 000 vojáků. Na východě Ukrajiny protestovalo, byť z autentických nálad, ale za značného přispění ruských zpravodajských služeb, ruskojazyčné obyvatelstvo. Krátce na to neidentifikované jednotky (vyzbrojeny nejmodernějšími ruskými zbraněmi)¹⁷ obsadily vládní budovy. V srpnu V. Putin objasnil, co bylo zřejmé, a sice že se jednalo o operaci ruských speciálních sil.

Rusko však vedlo proti Ukrajině také informační válku. Ruské snažení na Ukrajině je často uváděno jako tzv. hybridní válčení.¹⁸ 16. března 2014 se na Krymu konalo „referendum“, ve kterém mělo být při uváděné volební účasti 83 % hned 97 % pro odtržení od Ukrajiny. Po hladkém průběhu anexe Krymu a následné mírné reakce Západu mělo Rusko další cíl – tzv. Novorusko (na východ od pomyslné linie mezi Charkovem a Oděsou). Po krvavých zkušenostech s čečenskými válkami a Gruzii měl být zopakován krymský postup. Částečný úspěch měly ruské snahy v Donbaské a Luhanské oblasti, kde vznikly „lidové republiky“. Zde však projekt připojení Novoruska zamrzl. Ukrajině se navíc dařilo ruské bojové skupiny postupně dostávat pod kontrolu. V srpnu 2014 hrozilo, že se ukrajinským jednotkám podaří narušit logistiku mezi Doněckem a Luhanskem. Ruská hybridní válka narazila na své limity a Rusko se muselo rozhodnout, jestli a případně jak zareaguje. Nakonec na Ukrajině bojovali „dobrovolníci“, ale jejich napojení na Rusko dokázala Ukrajina řadou podkladů (fotky, dokumenty, vojenská technika aj.). Na pozadí těchto událostí bylo 9. září 2014 dosaženo dohody Minsk 1, ale boje po chvíli znovu vypukly. Následovala dohoda Minsk 2, která byla uzavřena 12. února 2015, po které konflikt zamrzl až do února 2022, na což dohlížela Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.¹⁹ Ruská hybridní válka však pokračovala²⁰ (Aleprete 2017: 69-71; Kříž 2023: 31-44; Slobodchikoff, 2017: 77-80).

Na podzim roku 2022 se ruské jednotky shromažďovaly poblíž hranic s Ukrajinou. Upozorňovaly na to americké zpravodajské služby s podezřením, že by mohlo dojít po vyprovokovaném incidentu či falešné zámince k útoku. Tyto informace Kreml dementoval. Rusko však oficiálně oznámilo vojenské cvičení, které vzbuzovalo obavy (Charap 2021; Gershkovich 2022). 16. února 2022 ruská дума uznala nezávislost Luhanské a Doněcké lidové

¹⁷ Tzv. zelení muži.

¹⁸ V ruském kontextu se uchytil název „Gerasimova doktrína“. Věnoval se mu i její „otec“ Marc Galeotti ve svém článku (2018).

¹⁹ Od uzavření dohody Minsk 2 se počet ztrát odhaduje na vyšší stovky či nižší tisíce.

²⁰ Příklady: zvýšení cen ruského plynu, nemožnost ukrajinských aerolinek využívat ruský vzdušný prostor, internetová trollová, výbuchy muničních skladů a další.

republiky. O tři dny později to oznámil ve svém projevu V. Putin, kde mj. zpochybnil státnost Ukrajiny (Perrigo, 2022). O další tři dny později se obavy tajných služeb naplnily a Rusko zaútočilo na Ukrajinu s cílem její „denacifikace a demilitarizace“.²¹

Útok byl veden ze tří směrů – ze severu, jihu a východu. Úkolem severních jednotek bylo dobýt Kyjev a sesadit vládu v čele s prezidentem Volodymyrem Zelenskym, to se jim však nepovedlo a ukrajinské jednotky se nejen ubránily, ale začátkem dubna dokázaly vytlačit Rusy ze severní Ukrajiny. Na jihu se Rusům podařilo vytvořit pozemní spojení mezi Ruskem a anektovaným Krymem a postoupit o desítky kilometrů do vnitrozemí. Na východě pronikly invazní jednotky až k Charkovu. Poté následovalo stabilizování fronty a v létě se žádné významné posuny nekonaly. V září 2022 proběhla ukrajinská protiofenzíva u Charkova a východní fronta se posunula až k Luhanské oblasti. Vysoké ztráty Rusů měly za následek částečnou mobilizaci v Rusku. Po vytlačení Rusů z pravého břehu a osvobození Chersonu pak došlo k další stabilizaci fronty. Nezměnila to ani ukrajinská protiofenzíva v létě 2023. Konflikt bohužel provázejí také útoky na civilní cíle, odstřelování měst a civilní masakry (např. Buča). Podpora Ukrajiny probíhala a stále probíhá a má jak své zastánce, tak své odpůrce. Jedná se však o naprosto klíčový faktor ukrajinské obrany proti Rusku (Kříž 2023: 87- 123; 163-165).

3. Faktory ovlivňující míru zapojení

3. 1. Energetická bezpečnost

Bezpečnost byla vždy jedním z hlavních jevů, kterým se vědci zkoumající mezinárodní vztahy zabývali. Slovy Jamese Der Deriana (2009: 149): „*Žádný jiný pojem v mezinárodních vztazích nemá takovou metafyzickou razanci ani disciplinární sílu jako "bezpečnost"*.“ Dnes je bezpečnost považována za subdisciplínu mezinárodních vztahů, neustále se vyvíjí a její zkoumání podléhá mnoha různým teoretickým přístupům (Collins, 2016: 1-10).

Kodaňská škola nahlíží na bezpečnost sociálně-konstruktivistickým pohledem. K tomu využívá sektorový přístup, který popsali ve stěžejním díle Kodaňské školy *Bezpečnost - Nový rámeček pro analýzu* Barry Buzan, Jaap de Wilde a Ole Wæver. Vedle tradičního vojenského sektoru rozlišují také sociální, politický, ekonomický a environmentální. Analýza zkoumaného probíhá na určitých úrovních, a to sice na globální, regionální a lokální. Problémy dělí do tří

²¹ V. Putin o útoku mluvil jako o vyhlášení „speciální vojenské operace“.

kategorií na nepolitické, kdy problém nepodléhá veřejné debatě a je zpracováván bez rozporů mezi politickými elitami, politické, které vyžadují alokaci politických zdrojů a probíhá u nich veřejná debata, a konečně bezpečnostní. U nich politickou debatu nelze pozorovat. Jedná se o existenciální otázku, jejíž řešení je nutné a neřešit takový problém by bylo naprosto nepřijatelné. Tyto problémy však nejsou pevnou součástí určité kategorie a v čase se mohou měnit. Jak vychází z teorie sociálního konstruktivismu, jednotlivým problémům přisuzují důležitost sami lidé. Proces, během něž se určité téma stává bezpečnostní otázkou, označují autoři jako „sekuritizace“. Aby se tak stalo, je nutné, aby na něm panovala shoda nejen mezi tím, kdo určuje relevanci onoho problému, ale také mezi publikem, které takový problém akceptuje jako naprosto esenciální a hodný neodkladného řešení, byť za jistou cenu v podobě neúplného přístupu k informacím aj. (Buzan, Weaver & de Wilde, 1998).

Vstupem konvenčních vojsk ruské armády na ukrajinské území se téma energetické bezpečnosti stalo prioritou bezpečnostní agendy států, především pak v evropských zemích. Samotný pojem energetické bezpečnosti není ničím novým, třeba Evropská komise s ním pracuje již v Green Paperu z roku 2006 (Evropská komise, 2006). Obdobně jako u samotného pojmu bezpečnost však chybí mezi akademiky konsenzus na univerzálně platné definici. Neshoda je patrná i při tvoření indexů pro měření energetické bezpečnosti či na tom, jak ji správně konceptualizovat. Na to poukazuje také řada vědců ve svých studiích (Ang et al. 2015; Checchi et al., 2009; Chester, 2010; Löschel et al., 2010; Mitchell, 2002). Winzer (2012: 41) navrhuje energetickou bezpečnost konceptualizovat jako „*kontinuitu dodávek energie*“.

EU je považována za lídra v ekologických otázkách (Le Cacheux & Laurent, 2015: 125), ale i přes sílící důraz kladený na rozvoj obnovitelných zdrojů a zohlednění dopadů na životní prostředí, jsou fosilní paliva ve světě s 80 % celkové světové spotřeby prozatím nenahraditelné (Environmental and Energy Study Institute 2021). Mezi fosilní paliva patří samozřejmě i zemní plyn, který byl v zemích EU ještě v roce 2021 dodáván ze 40 % plynovody vedoucích právě z Ruska. Baldwin (2023: 1) ve své zprávě uvádí: „*Ruská agrese proti Ukrajině a její ochota využívat energii jako geopolitickou zbraň zničily jakoukoli přetrvávající naději, že může být spolehlivým obchodním partnerem a dodavatelem energie. Putinova válka následně vyvolala masový evropský exodus ruské ropy a plynu.*“ A byť se závislost na ruském plynu dařilo v roce 2023 moderovat na 8 %, zemní plyn nebyl součástí sankcí vůči Rusku, neboť ho některé země stále nedokáží nahradit (Evropská rada, 2024). Rizikové a ekonomické úvahy by mohly hrát významnou roli pro potenciální dodavatele pomoci (Lanoszka & Becker 2023: 180).

Z výše zmíněného vyplývá první hypotéza této práce, a to sice: *H1: „Státy, které jsou na zemním plynu z Ruska více závislé, podporují Ukrajinu méně.“* Faktor ovlivňující pomoc představuje podíl odběru ruského plynu z celkových dodávek zemního plynu, přičemž je zohledněn také podíl plynu v energetickém mixu spotřeby jednotlivých států. Předpokladem je, že státy, které mají zajištěné dodávky také z jiných zemí než pouze z Ruska, případně z jiných energetických zdrojů, mají stálý přístup k energiím, a tím zajištěnou kontinuitu dodávek energií.

3. 2. Migrace a liberální demokracie

Jedním z častých jevů, které doprovází ozbrojené konflikty, je masová migrace (Lloyd & Sirkeci, 2022: 528). Rusko svým jednáním vyhnalo již více než šest milionů lidí (UNHCR, 2024), z toho více jak čtyřem milionům uprchlíků byl poskytnut azyl v zemích EU (Trebesh et al., 2024). Pro ně však náhlý příliv uprchlíků nebyl ničím novým. V roce 2015 kvůli ozbrojeným konfliktům (mj. v Afghánistánu či Sýrii) imigrovalo do Evropy kolem jednoho milionu lidí (UNHCR/IOM, 2015). Tento počet se v následujících letech navyšoval a evropské země se dostaly pod tlak, aby jejich političtí zástupci jednali a vzniklou situaci vyřešili. Tlak na státy jižní Evropy byl vyvíjen, zejména když uprchlíci volili plavbu přes Středozemní moře. Další možností, jak se dostat do Evropy, byla západobalkánská trasa, přes kterou se skrze Turecko mohli uprchlíci dostat až do střední Evropy, kde ale postupně sílily protiuprchlické nálady (Wagner, 2015). Ukrajinská krize se od té z roku 2015 lišila především v tom, že díky geografické poloze je logicky nejvíce zatíženou oblastí střední a východní Evropa. Dalším klíčovým rozdílem je kulturní blízkosti ukrajinských uprchlíků, když migrovali především bílí křesťané – Evropané. Tento faktor ve svém článku o migraci zmiňuje i Baubock (2001: 37), ve kterém píše: *„Ti, kteří přicházejí zvenčí, nejsou hodnoceni pouze podle ekonomických kritérií, ale také podle toho, jak dobře zapadají do národní formy.“* Tento argument potvrzují i Duszczyk a Kaczmarczyk (2022: 6) podle kterých si ukrajinští migranti vybírali především kulturně spřízněné prostředí (příbuzenstvo, diaspory, známé a předvídatelné trasy). V rámci uprchlické krize v roce 2022 migrovalo více lidí než v roce 2015 (Pepinsky et al., 2022: 4-6).

Migrační tlaky nezpůsobuje pouze válečný konflikt, ale také další faktory jako politické krize či ekonomická nerovnost. Klíčová je podle Lloyda a Sirkeciho (2022: 524) také míra nejistoty a migrační aspirace, které pak situace jakou je válečný konflikt urychlí (rámeč příležitosti pro ty, kteří chtějí migrovat). Důležitým faktorem je postoj přijímajících států, který v případě států EU vůči ukrajinským uprchlíkům lze označit za vstřícný (srov. uprchlická krize

2015). Ukrajinci migrovali již po vypuknutí konfliktu ve východní Ukrajině v roce 2014, kdy kromě vnitřní migrace směrem na západ také emigrovali (nejvíce do Polska) a náhle se stali třetí zemí s nejvyšším počtem žádostí o azyl²².

Migrace však může být použita také jako zbraň v podobě nátlaku. V takovém případě se označuje jako nucená řízená migrace (dále CEM).²³ Jako příklad použití CEM lze uvést situaci z roku 2016, kdy Turecko během probíhající migrační krize pohrozilo Evropské unii, že pokud nesplní jejich požadavky, budou muset čelit jejím důsledkům.²⁴ Turecko ale není jediný stát, který CEM využil. Greenhil (2016: 24) uvádí, že od podepsání Úmluvy o uprchlících z roku 1951 byla CEM použito alespoň v 75 případech. Mezi nimi zmiňuje i Rusko, když pohrozilo vyhoštěním středoasijských gastarbeiterů, pakliže tyto státy podpoří rezoluci OSN odsuzující anexi Krymu.²⁵ A byť se jedná o zbraň poměrně účinnou, kdy alespoň některých svých cílů dosáhly takřka tři čtvrtiny případů (srov. deterrence cca 57 %; sankce cca 33 %), rizika spojená s jejím využitím jsou až příliš vysoká (např. Kaddáfí 2011). Navíc s vysídleným davem se jen těžko manipuluje. Dále CEM doprovází obvyklé opovržení napříč mezinárodním systémem. Proto nejčastěji takový nátlak volí z hlediska moci a schopností relativně slabé (neliberální) státy vůči relativně silným státům, přičemž drtivá většina cílila na liberální demokracie, kde je obzvláště úspěšná (Greenhil, 2016: 24-32). V ruském případě nelze mluvit ani o nucené řízené migraci, ani o slabém státu. Avšak uvážíme-li, kdo Ukrajinu podporuje, lze si všimnout, že hlavními podporovateli Ukrajinců jsou právě liberální demokracie²⁶, proti kterým je CEM hojně a často úspěšně použito. Proto lze předpokládat, že velký příliv lidí, kteří z Ukrajiny emigrují, vyvolá prudkou reakci v liberálně demokratických státech, kteří takovým lidem poskytují azyl.

²² Do té doby nebyli ani mezi 30 zeměmi s nejvyšším počtem žádostí o azyl.

²³ Coercive engineered migration (CEM) = „Nátlakem řízená migrace nebo nátlakově řízená migrace jsou ty skutečné nebo ohrožené přeshraniční přesuny obyvatelstva, které jsou záměrně vytvářeny nebo manipulovány jako nástroje odstrašení nebo nátlaku s cílem zabránit nebo vyvolat změny v politickém chování nebo získat politické vojenské a ekonomické ústupky od cílového státu nebo států.“ Greenhil (2016: 33).

²⁴ Turecko umožnilo vrátit nelegální uprchlíky z Řecka výměnou za poskytnutí šesti miliard eur na pokrytí nákladů na přesídlení asi tři milionů syrských migrantů. Navíc došlo k urychlení liberalizace víz pro turecké státní příslušníky a „regeneraci“ rozhovorů o členství Turecka v EU.

²⁵ Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 68/262; schválena 27. března 2014.

²⁶ Devět z deseti největších přispěvatelů dosahuje vyšší hodnoty LDI než 0,7; mimo Polsko (0,43) (V-Dem Institute, 2023).

Je klíčové na stát nahlížet nejen jako na mezinárodního aktéra vykonávajícího určitou imigrační politiku, aby zajistil bezpečí pro své občany, ale také na prostředí, kde se různé politické síly snaží získat moc. Proto Baubock (2001: 37-38) navrhuje zaměřit se na vnitřní složení režimů a prozkoumat strukturu a ideologii politické komunity v různých zemích, aby bylo možné porozumět různým druhům imigračních a integračních režimů, které vyvinuly. Liberální demokracii se v této práci rozumí definice podle Roberta A. Dahla (2001: 81-82), který liberální demokracii definuje jako systém, ve kterém jsou státní činitelé, kterým je ústavně svěřena moc, voleni občany v často konaných a spravedlivých volbách. Občané se k politickým záležitostem, vč. kritiky státních činitelů, způsobu vládnutí aj., mohou svobodně vyjadřovat a mají možnost vyhledávat nezávislé a alternativní (nejsou pod kontrolou vlády nebo jiné politické skupiny) zdroje informací, které jsou chráněny zákonem. Dále se občané mohou svobodně shromažďovat a sdružovat v organizacích, politických stranách nebo zájmových skupinách. Žádnému člověku pak nesmí být upírána práva, kterými disponují ostatní spoluobčané.

Mým předpokladem je, že liberálně demokratické státy budou usilovat o to, aby se Ukrajinci mohli po skončení války vrátit zpět, a budou tak podporovat Ukrajinu v boji proti Rusku. V úvahu беру již zmíněnou náchylnost liberálních demokracií vůči uprchlickým vlnám i s ohledem na vstřícnost zemí (prozatím) přijímat uprchlíky z Ukrajiny. Druhá hypotéza této práce tedy zní: *H2: „Státy s vyšším skóre indexu liberální demokracie v kombinaci s vyšším podílem uprchlíků se budou více angažovat v pomoci Ukrajině.“*

3. 3. Stará a nová Evropa

V lednu 2003 vyřkl tehdejší ministr obrany USA Donald Rumsfeld výrok o staré a nové Evropě. Stalo se tak po otázce nizozemského reportéra Charlese Groenhuijsena, který se ho v Praze dotazoval na potenciální invazi USA do Iráku, načež Rumsfeld odpověděl: *„Přemýšlíte o Evropě jako o Německu a Francii. Já ne. Myslím, že to je „stará“ Evropa. Když se dnes podíváte na celou Evropu NATO, těžiště se přesouvá na východ. A je tu spousta nových členů.“* (Baker, 2003). Tehdy se svými slovy ohradil zejména proti Německu a Francii, kteří váhali, zda podpoří USA ve vyslání jednotek do Iráku. Jeho vyjádření nebylo přesné, protože státy jako Itálie, Španělsko nebo Velká Británie patřící do staré Evropy postoj USA vůči Saddámu Husseinovi sdílely. A i přes poměrně pejorativní konotace Rumsfeldova výrazu, se obdobně začal používat také výraz nová Evropa. Do zemí s tímto označením by šlo zařadit státy, které byly přijaty v rámci tzv. východních rozšíření ať už do EU (po roce 2004), NATO (po roce

1999)²⁷ či jiných evropských organizací a mají touhu ukázat, že jsou spolehlivými spojenci (Došek, 2012: 33-34). Proti takovému dělení se již v roce 2003 ohradil Jones, když kritizoval prezidenta George W. Bushe a jeho administrativu za nepochopení situace v Evropě a přílišném lpění na „hard power“.

Jenže doba se za více jak dvacet let změnila a konvenční válka v Evropě rozdělení na starou a novou Evropu dodala na aktuálnosti. Motivace zemí patřící do nové Evropy je již jiná než v roce 2003, kdy měly zájem prokázat, že patří do západních organizací a lze se na ně spolehnout. Avšak přistoupíme-li na to, že jako země nové Evropy můžeme považovat státy, které přistoupily do EU po roce 2004, zjistíme, že až na výjimky (Malta, Kypr) se jedná o státy, které ve své minulosti byly buďto přímo bývalými svazovými republikami (Estonsko, Lotyšsko, Litva), nebo patřily do sféry vlivu SSSR. Státy nové Evropy mají historickou zkušenost s nadvládou Ruska, což by mohlo vést k tomu, že budou více podporovat Ukrajinu v boji proti Rusku.

Na Rumsfeldův výrok v kontextu války na Ukrajině upozornil i tehdejší polský premiér Mateusz Morawiecki když na tiskové konferenci při návštěvě Washingtonu v dubnu 2023 uvedl: „*Stará Evropa věřila v dohodu s Ruskem a stará Evropa selhala ... Ale je tu nová Evropa – Evropa, která si pamatuje, co byl ruský komunismus. A Polsko je lídrem této nové Evropy.*“ Nepřímo tak odkázal na neshody s francouzským prezidentem Emanuelem Macronem ohledně postoje vůči Rusku. Morawieckého slova víceméně potvrdil i německý kancléř Olaf Scholz, když řekl: „*střed Evropy se posouvá na východ*“, tedy, že státy střední a východní Evropy jsou brány vážně (Tharoor, 2023). Státy nové Evropy však nejsou brány vážně pouze v zahraničněpolitickém kontextu ve vztahu k Rusku, ale lze pozorovat i narůstající politický vliv a díky přerozdělovacím mechanismům a regionálním politikám EU se tyto státy přibližují staré Evropě. Jejich podíl na společném HDP EU byl v roce 2022 10,8 %, což je za 15 let nárůst o více jak dva procentní body (World Bank, 2022), a to i přes jejich klesající demografickou křivku.

Postsocialistické země nové Evropy mnohem aktivněji podporují integrační snahy postkomunistických zemí východní Evropy včetně Ukrajiny. Ta získala v červnu 2022 kandidátský status a 8. listopadu 2023 Komise doporučila Radě zahájit přístupová jednání s Ukrajinou a Moldavskem (Evropský parlament, 2023). Naopak s rezervovaným přístupem se

²⁷ Finsko a Švédsko se stalo členem NATO v roce 2023 resp. 2024, ale členy EU již v roce 1995.

potýkaly státy staré Evropy (Makhanov, n.d.). Zda je výrok aktuální i v kontextu pomoci Ukrajině, nebo nelze pozorovat rozdíly mezi státy staré a nové Evropy, ověřuji ve třetí hypotéze: *H3: „Státy patřící k nové Evropě budou podporovat Ukrajinu více než státy staré Evropy“*. Předpokladem je, že historická zkušenost států nové Evropy s Ruskem bude pro tyto země zásadním faktorem k podpoře Ukrajiny.

3. 4. Obranný rozpočet

S ruským útokem na Ukrajinu se pro evropské státy stala hrozba externího napadení cizí zemí bezpečnostní prioritou. Byť je většina zemí EU také členskými státy NATO,²⁸ tak jsou stále nuceny budovat své armády, aby se mohly ubránit a případně pomoci ostatním spojencům. Přes veškeré snahy o koordinaci evropské obranné politiky, které v historii proběhly, nezůstává státům, než se spolehnout především na své vlastní kapacity. Události z února 2022 však poskytly těmto snahám znovu prostor ve veřejné debatě. Poválečné snahy o společnou evropskou obrannou politiku pozorovat již v 50. letech, kdy nově vzniklé Společenství uhlí a oceli mělo doplnit vedle Evropského politického společenství i Evropské obranné společenství. Ty však ztroskotaly²⁹ (Bran, 2023: 2). Evropské státy ale dostatečně nespolupracují ani v technologických či průmyslových aspektech obranné politiky. Ve srovnání s USA je Evropa extrémně pozadu. Některé státy nejsou schopny samy financovat určité obranné programy, což by v případě vhodně zvoleného způsobu kooperace (sdružování zdrojů, výzkum, vývoj) možné bylo, dokonce by to bylo i finančně výhodnější³⁰, ale otázka obranné politiky je až příliš citlivá.

V březnu 2022 EU formálně schválila Strategický kompas, který má za cíl do roku 2030 určit směřování obrany a bezpečnosti v Evropě a týká se čtyřech oblastí: krizového řízení, odolnosti, rozvoje schopností a partnerství (Rada Evropské unie, 2021: 2-4). Evropský rozpočet pro roky 2021-2027 vyčlenil na obranu osm miliard eur³¹, kdy téměř tři miliardy euro jsou

²⁸ Členy NATO nejsou Rakousko, Irsko, Malta a Kypr.

²⁹ Po ztroskotání Evropského politického společenství, jehož součástí mělo být odmítnuté Evropské obranné společenství, vznikla z původní Západní unie Západoevropská unie (ZEU), která v roce 1992 schválila tzv. Petersberské úkoly, kde státy vyčlenily ozbrojené složky pro humanitární a mírové mise. V roce 1999 byly kompetence ZEU převedeny na EU.

³⁰ Evropská komise (2016: 2) v Evropském obranném akčním plánu odhaduje, že každé euro investované do obrany vytváří návratnost 1,6 euro (prostřednictvím kvalifikovaného zaměstnání, výzkumu a technologií a vývozu).

³¹ Vlivem COVIDové pandemie se snížil z původních 13 mld. €.

určeny na výzkum a více než pět miliard eur na vývojové projekty. Jedná se však pouze o nepatrnou částku (Wallentine, 2023: 4). Evropská obranná politika zahrnuje také další různé instituce (Generální ředitelství pro obranný průmysl a vesmír, Evropská obranná agentura, Organizace pro společnou zbrojní spolupráci) nebo Evropský obranný fond, ale veškerá zátěž prozatím zůstává na jednotlivých státech (Bran, 2023: 3-5; Wallentine, 2023: 3).

Nezdá se příliš pravděpodobné, že by Ukrajině mohlo zaručit bezpečnost nějaké politické řešení. Lze uvést již zmíněné budapeštské memorandum nebo kandidátský status z roku 2022, po kterém se intenzita ruských útoků rozhodně nesnížila. Ukrajina je momentálně nucena spoléhat se na vlastní síly a spojenecké dodávky zbraní a munice, čili na armádu a diplomacii, skrze kterou si zajišťuje dodávky mj. od evropských zemí (Nate & Kharlamova, 2023: 2). Konflikt však evropské země přistihl naprosto nepřipravené. V rámci EU byla průměrná hodnota HDP vydávaného na obranné účely pouze 1,57 % (EDA, 2022). To se od počátku invaze změnilo a evropské státy začaly své obranné rozpočty navyšovat a především díky nim světové vojenské výdaje dosáhly v roce 2022 dosavadního maxima (SIPRI, 2023: 8; Wallentine, 2023: 5; Tian et al., 2023: 550). V roce 2022 splňovalo dohodnutá dvě procenta HDP pouze pět evropských členů NATO (NATO, 2023). Generální tajemník NATO Jens Stoltenberg uvedl: *„V roce 2024 budou spojenci NATO v Evropě investovat do obrany dohromady 380 miliard amerických dolarů. Poprvé to činí 2 % jejich společného HDP. Dosahujeme skutečného pokroku: Evropští spojenci vynakládají více prostředků. Někteří spojenci však mají před sebou ještě kus cesty. Na summitu ve Vilniusu jsme se totiž dohodli, že všichni spojenci by měli investovat 2 %, a tato 2 % jsou minimem.“* Podle Stoltenberga by mělo dvouprocentní hranice dosáhnout až 18 členských států Aliance (NATO, 2024).

Z výše zmíněného si lze všimnout, že ruský útok způsobil nárůst obranných rozpočtů evropských států. Pomoc Ukrajině se po únoru 2022 také navýšila, což ve své studii zmiňuje i Lanoszka a Becker (2023: 174), kde analyzovali faktory, které stojí za vojenskou podporou Ukrajině. Konkrétně uvádí: *„V měsících poté, co Rusko v únoru 2022 zahájilo svou rozsáhlou invazi, byla jedinou proměnnou, která pozitivně korelovala s vojenskou podporou, předchozí příprava země v podobě investic do vojenské připravenosti a infrastruktury: sklon států vojensky pomoci Ukrajině v roce 2022 do značné míry závisela na jejich předchozích investicích do vojenské připravenosti a infrastruktury.“* Jelikož se ve své práci zabývám celkovou podporou (nejen vojenskou) Ukrajiny, následující hypotéza bude znít: *H4: „Státy s vyšším obranným rozpočtem vůči HDP budou více podporovat Ukrajinu.“* Předpokladem čtvrté hypotéze je, že připravené státy mohly mimo finanční či humanitární pomoci poskytnout

i vojenskou pomoc nejen rychle, ale také v delším časovém intervalu než státy, které na válku reagovaly dodatečně.

3. 5. Geografická vzdálenost a obchod

V Evropě se konflikt podobný tomu rusko-ukrajinskému neodehrával od druhé světové války. Ve světě se však konfliktů konalo za posledních téměř 80 let dost na to, aby je vědci mohli zkoumat. Ať už šlo o tzv. zástupných konfliktech v rámci studené války, bojů za nezávislost nebo americké nasazení jednotek v Iráku či Afghánistánu v rámci Bushovi „War on Terror“. Vědci tak mohli zkoumat a pozorovat, které faktory zapříčinily vznik konfliktu, které způsobily vygradování do ostrých bojů nebo proč některé konflikty trvaly i několik let.

Jedním ze zkoumaných faktorů je geografická blízkost, ať už konfliktu samotného nebo válčících či třetích stran. Geografická poloha totiž bývá často uváděna jako důležitý faktor (Sense, 1996: 136). Stát musí konfliktu v jeho blízkosti nutně věnovat pozornost – bližší problémy pro něj znamenají větší hrozbu. Čím dále je stát od konfliktu, tím více ztrácí zájem o potenciální angažování se (ztráta příležitosti a ochoty) (Joyce & Braithwaite, 2013: 598; Senese, 1996: 133-134). Navíc státy s rostoucí vzdáleností ztrácejí schopnost projektovat svou sílu. Největší vliv mají státy uvnitř svých hranic. Dále od svých hranic svou moc postupně ztrácejí. Oblast, ve které má stát převahu síly, se nazývá sféra vlivu. S technologickými pokroky se však tento předpoklad jeví jako stále méně relevantní, ale rozhodně nelze mluvit o tom, že by relevantní nebyl. Udržovat konflikt na delší vzdálenost je finančně náročnější. Bližší země mají více územních sporů (např. kvůli zdrojům) a celkově mezi nimi probíhá větší interakce vč. obchodu mezi státy (Pickering, 2012: 426-427; Robst et al., 2007: 1-2).

Podle neoliberálního přístupu by státy, které jsou na sobě ekonomicky závislé, měly konfliktu předcházet, kvůli vzájemné závislosti, což je v rozporu s výše popsaným pozorováním akademiků. Robst et al. (2007: 21-22) ve svém článku uvádí, že státy, které mají mezi sebou silné ekonomické vazby, spolu válčí méně, přičemž však zdůraznil, že státy, které jsou si geograficky blíže, tak mají mezi sebou více jak obchodních styků, tak ale také více sporů. Keshk er al. (2010) navíc ve své studii uvedli, že neoliberální přístup je v otázce konfliktů a obchodu značně omezený, jelikož se často ignoruje možnost vlivu konfliktu na obchod – obchod má vliv na konflikt, ale také konflikt na obchod.

Ve své práci testuji vliv geografické vzdálenosti a obchodu na podporu Ukrajiny a z výše uvedeného vzejdou hned dvě hypotézy. První hypotéza vychází přímo z článku Joyce &

Braithwaite (2013), kde navrhuje, aby se budoucí výzkum věnoval zapojení třetích stran do konfliktu při zvážení dalších faktorů mj. ekonomických vazeb. V článku pak testují hypotézu „Pravděpodobnost, že se stát zapojí do probíhajícího konfliktu, klesá s rostoucí vzdáleností od místa konfliktu.“ Jelikož se však tato práce zabývá podporou Ukrajiny, má hypotéza bude znít následovně: *H5: „Státy budou s rostoucí vzdáleností podporovat Ukrajinu méně.“* Šestá hypotéza má pak následující znění: *H6: „Státy s vyšším exportem do Ruska budou Ukrajinu podporovat méně.“*

3. 6. Populisté ve vládě

V politologii často diskutovaným konceptem je populismus, byť se jedná o koncept poměrně sporný. Naprosto klíčové je populismus vhodně konceptualizovat a nezaměňovat ho se souvisejícími koncepty, jakými jsou třeba nacionalismus či xenofobie. Plagemann a Destradi (2018: 2) si všimají, že populismus mnohdy reaguje na prvky globalizace nebo vlivu mezinárodních institucí a upozorňují na poměrně málo prostudovanou oblast, kterou je zahraniční politika populistických vlád/vůdců. Jeho dopad lze tedy pozorovat také v zahraničněpolitickém kontextu. Lze zmínit USA za Donalda Trumpa, Spojené království v souvislosti s brexitem nebo v případě evropských států časté zpochybnění liberálních hodnot EU („eurorealisté“). Populismus se však netýká pouze západních států, nýbrž jej lze pozorovat také v Latinské Americe. Např. argentinský prezident Juan Perón, který se stal prezidentem již v roce 1946, nebo Getúlio Vargas, který Brazílii vládl už od roku 1930. V 21. století lze zmínit venezuelského prezidenta Huga Cháveze (Wehner & Thies, 2020: 2-3).

Jenne (2021: 1-2) si všimá, že narůstá počet populisticko-nacionalistických hlav států (Trump, Bolsonaro, Babiš, Orbán, Módí), kteří chtějí udělat svou zemi „znovu skvělou“. Je důležité vnímat odlišné postavení států v mezinárodním prostředí a různých kontextů, ve kterých je zahraniční politika vykonávána. Obvykle literatura popisuje mezinárodní rozměr populismu jako antidemokratický či antikosmopolitní. Populisté chtějí „ochránit“ prostý lid před hrozbami globalizace a nadnárodních institucí (OSN, EU aj.). Často jsou populističtí vůdci označeni za hrozbu pro evropské hodnoty (pravicovní populisté v Evropě), světový řád (Trump) atd. Opomíjí se ale rozmanitost populistických zahraničních politik. Wehner a Thies (2020) ve svém článku, kde analyzovali zahraniční politiku a populismus latinskoamerických států, prokazují, že nelze pozorovat pouze jeden typ populistické zahraniční politiky a zároveň nelze hovořit o tom, že by byl vždy antidemokratický (proti liberálnímu řádu). Opírali se o ideové pojetí populismu. Pracují tedy s následujícími dimenzemi: antielitářství (obvykle politická a

ekonomická elita státu), lid (jako suverén nebo identifikace národa (prostý lid) ve vymezení se proti elitám) a obecnou vůlí (vůdce ví, co lid žádá a co si zaslouží). Projevuje se vyvoláním či zesilováním již existujících emocí vůči vnitřnímu (elitám) nebo vnějšímu nepříteli (nadmárodní elita či konkrétní stát). Na tyto dimenze odkazuje populistický vůdce bez ohledu na to, jaký model výzkumník zvolí.

Jenne (2021) tvrdí, že jak populismus, tak nacionalismus jsou součástí širší doktríny – suverenismu. Podle suverenismu mají komunity (lid nebo národ) přednost jak v domácí, tak zahraniční politice. V kontextu krizí pak suverenismus přitahuje podporu skupin, které se cítí být ohroženy nepřátelskými silami, ať už uvnitř, nebo vně státu. Populističtí vůdci pak hodlají takovou skupinu chránit a sjednat revizionistickou zahraniční politiku, která bude sloužit lidu. Wojczewski (2019) také poukazuje na to, že populismus pracuje s dichotomií „lid“ vs. „elita“ a potvrzuje, že v zahraničněpolitickém kontextu jde především o suverenitu. Populisté se pak vykreslují jako „skuteční zástupci lidu“.

Rusko-ukrajinská válka nepochybně takovou krizi představuje. Politici mají možnost ji využít a zaujmout takovou pozici, kdy budou „chránit“ obyvatele tím, že nebudou konflikt dále eskalovat. Nepochybně nelze hovořit o tom, že každý, kdo nesouhlasí s podporou bránců se země je populist (obava z eskalace je legitimní), ale válečný konflikt populistům nabízí optimální zahraničněpolitickou krizi, kterou mohou využít, ba zneužít ve svůj prospěch ve volbách. Svými výroky staví realitu na pouhá dvě (značně zjednodušující) řešení: „*bud' chcete mír, nebo válčit.*“ Tímto je možné zaujmout pozici „my“ proti „nim“ a vymezit se ať už proti opozici (v případě, že jsou u moci), nebo proti vládnoucí garnituře (antielitářství). Platí tedy všechny tři výše zmíněné dimenze (antielitářství, lid, obecná vůle), a také suverenismus, kdy populisté mohou tvrdit, že národní zájmy (lid) doplácí na podporu Ukrajiny a poskytnuté prostředky se mohly investovat do „svých“ obyvatel. Poslední hypotéza této práci tedy zní: *H7: „Státy s větším podílem populistů ve vládě, budou Ukrajinu méně podporovat.“*

4. Metodologická část

4.1. QCA

Kvalitativní komparativní analýzu (dále QCA) představil C. Ragin ve svém díle *The Comparative Method* z roku 1987. Zásadní je způsob, kterým lze analyzovat příčiny vedoucí k důsledku. Na rozdíl od regresní analýzy, která se soustředí na přímé izolované účinky, je pro

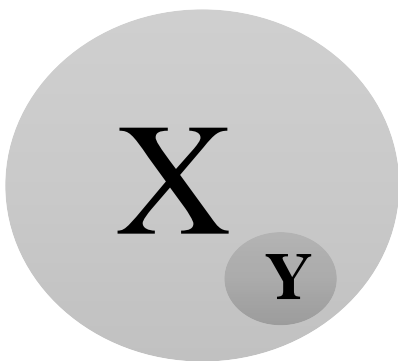
QCA klíčové, jak se jednotlivé příčinné podmínky kombinují. Kombinace příčin vedoucích k důsledku je provedena analýzou nutných a dostatečných podmínek. Nejedná se však o nezávislé proměnné, které ovlivňují závislou proměnnou (Ragin, 2008: 2-3). Nezávislé proměnné se označují jako podmínky (conditions) či faktory (factors) a závislé proměnné jako důsledek (outcome). Využívá tedy podmínkové pojetí kauzality, které je asymetrické, což znamená, že přítomnost faktoru, respektive faktorů, které v určité kombinaci vysvětlují důsledek, tak v případě jejich absence nevysvětlují automaticky negaci důsledku. Podmínky i důsledky chápe jako množiny, přičemž každý případ je brán jako součást více množin (Aversa, Furnari, & Haefliger, 2015). Kouba a Došek (2020: 81) doporučují metodu QCA aplikovat, je-li k dispozici menší či středně velký počet případů (N), optimálně mezi pěti a třiceti. Pro takový počet případů není vhodný pravděpodobnostní přístup ani symetrická kauzalita, což jsou znaky typické pro kvantitativní přístup. Nejedná se však o parametr, který by byl pro výzkumníka limitující. QCA se ve výzkumech používá také pro velký počet případů. Takový postup využili například Fiss, Sharapov a Cronqvist ve svém článku (2013).

Existují dva základní druhy QCA, a to sice QCA s ostrými množinami (crisp-set QCA; dále csQCA) a QCA s mlhavými množinami (fuzzy-set QCA; dále fsQCA). CsQCA vychází z Booleovy algebry. Hodnoty proměnné či výsledky operací jsou buď pravdivé (1), nebo nepravdivé (0). Staví na třech základních operacích: konjunkci, disjunkci a negaci. Ty vyjadřují vztahy mezi podmínkami a důsledkem. Při využití metody csQCA, která vychází z nominální úrovně měření proměnných, však můžeme narazit na problémy např. při dichotomizaci proměnných, kdy některé proměnné lze binárně vyjádřit jen obtížně a nutně dochází ke zkreslování (Došek, 2012: 37). Základní verzi (csQCA) rozšířil v knize z roku 2000 opět C. Ragin, kde navrhl pokročilejší verzi – fsQCA. Tato verze stírá potíže s dichotomizací. Vychází z probabilistické koncepce, u níž je možné hovořit o síle konzistence výroku o přítomnosti nutné či postačující podmínky. Pro fsQCA je potřeba data kalibrovat, čili převést naměřené proměnné do jednoho rozsahu hodnot (Kouba & Došek, 2020: 83). Takto můžeme převést jednotlivé intervalové proměnné.

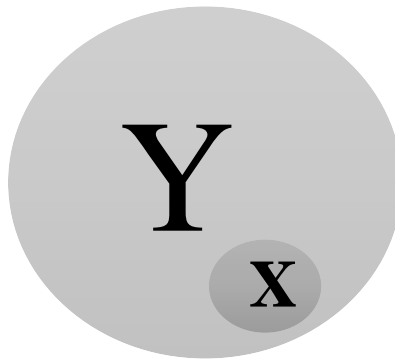
QCA se koncepčně opírá o tzv. INUS podmínky, jejichž autorem je filosof John Mackie. Název vychází z prvních písmen následujícího vyjádření v originálním anglickém znění: „*an insufficient, but necessary part of an unnecessary but sufficient condition*“ (Mackie, 1966: 445), tedy nedostatečná, ale nezbytná součást kombinace podmínek, která není nezbytná, ale je dostatečná. Kouba (2011: 474) definoval nutnou podmínku následovně: „*X je nutnou podmínkou důsledku Y, pokud vždy, když je pozorován důsledek, je zároveň pozorována příčina.*

Lze ale pozorovat příčinu bez pozorování důsledku.“ Y je tedy podmnožinou X ($X \geq Y$; viz Obrázek 1). Definice postačující podmínky opět podle Kouby (2011: 475) zní: „*X je postačující podmínkou důsledku Y, pokud vždy, když je pozorována příčina X, je zároveň pozorován důsledek Y.* Lze ale pozorovat důsledek bez pozorování příčiny.“ X je tedy podmnožinou Y ($X \leq Y$; viz Obrázek 2).

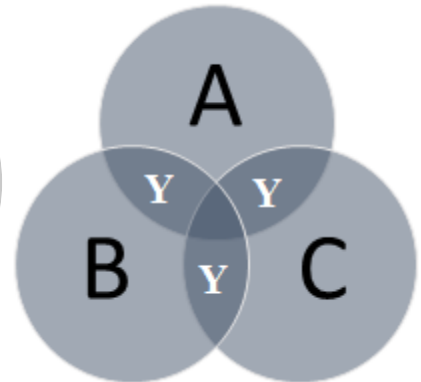
Logická funkce zachycuje vztah mezi podmínkami a důsledkem. K zápisu používáme následující operátory: \sim negace (může být značena také malým písmenem), $+$ disjunkce, $*$ konjunkce (Kouba & Došek 2020: 86). Na příkladu vycházejícího z Obrázku 3 lze usoudit, že k důsledku Y vedou tři možnosti kombinací podmínek A, B, C, a to sice: $A*B*\sim C + A*\sim B*C + \sim A*B*C = Y$.

Obrázek 1: autor

Obrázek 2: autor

Obrázek 3: autor

Konzistence, společně s hrubým a unikátním pokrytím, vyjadřuje relevanci jednotlivých kombinací. Nabývá hodnot od 0 do 1 a odhaluje „*do jaké míry se případy sdílející danou podmínku, nebo kombinaci podmínek, shodují v přítomnosti důsledku. Míra konzistence ukazuje, do jaké míry jsou empirické důkazy v souladu s hypotetickým podmnožinovým vztahem dostatečnosti*“ (Kouba 2011: 487). Stanovení míry konzistence je čistě v rukou výzkumníka, doporučuje se hodnota 0,9, ale neměla by být menší než 0,8. Hrubé pokrytí vysvětluje celkový podíl případů vedoucích k důsledku. Ale vede-li k důsledku více než jedna kombinace, tak neplatí, že by hrubé pokrytí odpovídalo jejich součtu, protože existuje možnost, že se budou do jisté míry překrývat. Unikátní pokrytí tedy stanoví, do jaké míry vysvětlí podíl případů pouze daná kombinace (Došek 2012: 38). V neposlední řadě QCA dokáže zpracovat ekvifinalitu, tj. možnost existence více cest vedoucích k důsledku, a konjunktivní kauzalitu, což znamená, že důsledek vysvětlujícího faktoru závisí na přítomnosti nebo nepřítomnosti jiných proměnných (Bara 2014: 699).

4. 2. Operacionalizace důsledku

Postoj EU ke konfliktu je poměrně jasný. „EU a její členské státy jsou jednotné ve své neochvějně podpoře Ukrajiny a ukrajinského lidu a vojenskou agresi Ruska příkře odsuzují.“ (Evropská rada, bez data). Kromě posílení sankcí vůči Rusku, reagovala EU také podporou Ukrajiny, ať už finanční, humanitární či vojenskou (viz Tabulka 1). V této práci vycházím z dat Kiel Working Paperu (Trebesh et al., 2024). Data jsou zaměřena na bilaterální pomoc jednotlivých zemí Ukrajině. Uvádí mj. všechny státy EU, které ve své práci analyzují. Data jsou aktualizována k 15. lednu 2024 a uvádí pomoc od 24. ledna 2022, tedy jeden měsíc před začátkem invaze. Míra podpory je vyjádřena v souladu s tím, jak tato data poskytuje právě Kielský institut pro světovou ekonomiku. Množství poskytnuté pomoci je operacionalizováno pro všechny státy EU celkovou pomocí vůči HDP jednotlivých států EU za rok 2021. Tabulka 1 umožňuje lépe nahlédnout na příspěvky jednotlivých států pro výše uvedené časové období.

Pro kalibrování hodnot lze využít různé statistické programy, existuje dokonce C. Raginem vyvinutý program přímo pro provádění QCA analýzy (fs/QCA Software). Je nutné určit hodnoty plného členství (0,95), střední hodnoty (0,5) a plného vyloučení (0,05). Po určení hodnot a nastavení kalibrace, vzejdou čísla (0-1), která určují, do jaké míry je daný případ součástí množiny. V této práci jsem určil hodnotu plného vyloučení na hranici 0,03. Tuto hodnotu vykazují hned tři státy (Portugalsko, Maďarsko, Irsko) a dva státy Kypr a Malta vykazují dokonce hodnoty menší – 0,02 resp. 0,01. Po provedení kalibrace mají Portugalsko, Maďarsko a Irsko logicky hodnotu 0,05, Kypr 0,047 a Malta 0,045. Střední bod jsem stanovil na 0,54, jelikož kolem hodnot 0,5-0,7 lze pozorovat nárůst zkoumaných případů. 0,54 je pak procento HDP přispěné Evropskou Radou a Komisí dle Kielského institutu³², proto střední hodnotu ponechám na této úrovni. Plné členství má hodnotu 2,5, tedy těsně nad druhým nejvyšším přispěvatelem Dánskem (hodnota po kalibraci: 0,943). Nejvyšší příspěvky vůči HDP poskytlo Ukrajině Estonsko, které dosahuje kalibrované hodnoty 0,989.

³² Pomoc poskytnutá EU (Komise, Rada, Evropské mírové nástroje a Evropské investiční banky).

Tabulka 1
Míra pomoci

Stát	Finanční (mld. €)	Humanitární (mld. €)	Vojenská (mld. €)	Celková (mld. €)	% HDP (HDP 2021)
Belgie	1,79	0,11	0,33	2,22	0,41
Bulharsko	0	0	0,24	0,25	0,32
Česko	0	0,07	1,26	0,52	0,52
Dánsko	0,13	0,23	8,4	8,76	2,41
Estonsko	0	0,32	0,89	1,2	3,55
Finsko	0,09	0,18	1,64	1,92	0,71
Francie	0,8	0,36	0,64	1,8	0,07
Chorvatsko	0	0,09	0,19	0,28	0,44
Irsko	0,04	0,08	0	0,12	0,03
Itálie	0,41	0,22	0,67	1,3	0,07
Kypr	0	0	0	0	0,02
Litva	0,04	0,07	0,82	0,93	1,54
Lotyšsko	0,04	0,01	0,38	0,42	1,15
Lucembursko	0	0,02	0,11	0,13	0,17
Maďarsko	0	0,05	0	0,05	0,03
Malta	0	0	0	0	0,01
Německo	1,41	2,95	17,7	22,06	0,57
Nizozemsko	1,05	0,72	4,44	6,21	0,67
Polsko	0,92	0,38	3	4,3	0,69
Portugalsko	0	0	0,07	0,08	0,03
Rakouskou	0,68	0,12	0	0,8	0,18
Rumunsko	0	0,12	0	0,13	0,05
Řecko	0	0	0,19	0,19	0,09
Slovensko	0,01	0,01	0,67	0,69	0,65
Slovinsko	0	0,01	0,06	0,08	0,14
Španělsko	0,52	0,08	0,33	0,93	0,07
Švédsko	0,31	0,64	2,03	2,97	0,51

Zdroj: Kielský institut pro světovou ekonomiku (2024)

Tabulka 1: autor

Tabulka 2

Hodnoty pro kalibraci důsledku

Důsledek	Plné členství	Střední bod	Plné vyloučení
Pomoc (% HDP)	2,5	0,54	0,03

Tabulka 2: autor

4. 3. Operacionalizace faktorů ovlivňujících podporu

Obdobně jako u operacionalizace důsledku, je potřeba určit hodnoty plného členství, středního bodu a plného vyloučení pro všechny faktory, které ovlivňují důsledek. Pro každý je však důležité určit tyto hodnoty tak, aby odpovídaly co nejvíce skutečnosti (kvalitativní posouzení dostupných dat).

V případě prvního zkoumaného faktoru – energetické bezpečnosti, je důležité určit hodnotu, která by odpovídala plné závislosti dovozu na ruském plynu. Ten je po ropě nejvíce dováženým primárním energetickým zdrojem z Ruska do EU.³³ Zatímco závislost na ropě by šlo řešit pomocí zvýšení dosavadních obchodních toků (Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty), tak zastavení proudění zemního plynu by Evropa nahradit nedokázala, ani ve střednědobém horizontu.³⁴ Nahrazovat plyn by tak musela Evropa pomocí LNG, pro který má sice obstojnou distribuční síť, ale musela by o něj soupeřit s dalšími konkurenty (Japonsko, Jižní Korea), které jsou na dovozu LNG také závislé. To by ovšem znamenalo pokles množství dostupného zemního plynu na spotových trzích, což by znamenalo další růst cen. Zemní plyn je navíc momentálně víceméně jedinou alternativou pro vyvažování obnovitelných zdrojů, které jsou silně závislé na počasí (Česká národní banka, 2022). Mimo výrobu elektřiny se plyn používá a zároveň je nejdůležitějším zdrojem energie ve výrobním sektoru, službách a domácnostech.³⁵ Zvýšení cen by mělo za následek ekonomický úpadek v Evropě (snížila by se kupní síla domácností a výroba v odvětvích, kde je plyn vstupem do výrobních procesů³⁶). Odhad Evropské centrální banky (ECB) v roce 2022 předpokládal, že desetiprocentní pokles výroby v energetickém sektoru (dodávky elektřiny, plynu, páry a chlazení), který je největším přímým spotřebitelem plynu a který především mění zemní plyn na elektřinu, by znamenal

³³ Závislost zemí EU na ropě byla 98 %; na zemním plynu 92 % (European Central Bank, 2022).

³⁴ Například Čína, kde jsou ložiska zemního plynu dostatečná, je geograficky příliš vzdálená, navíc chybí plynovody.

³⁵ Ropa je nejdůležitějším zdrojem v dopravě.

³⁶ Energetický sektor, výrobci chemikálií, kovů, nekovových minerálů, potravin, nápojů.

pokles HDP zemí eurozóny o 0,7 %, přičemž by se takový pokles podepsal nejvíce na zemích s vyšší závislostí na plynu. Byť bývá dopad nárůstu cen plynu obvykle nižší, mimořádný nárůst cen plynu v energetice je hlavním faktorem poklesu HDP v eurozóně (European Central Bank, 2022).

V této práci vycházím z dat Bruegel (Zachmann et al., 2022), kde je uvedena závislost na plynu v celkovém energetickém balíčku za rok 2020 a importu plynu podle země, ze které je plyn dovážěn za rok 2021. Pro zohlednění závislosti na dovozu plynu z Ruska jsem postupoval následovně: celkovou závislost na dovozu plynu (Z_c) jsem vydělil 100 a následně vynásobil závislostí na Rusku (Z_r).³⁷ Vznikne tedy index (I_z), který bere v potaz jak závislost na plynu, tak na ruských dodávkách. Plnému členství jsem přiřkl hodnotu 15. Střední bod má hodnotu 7,55, tedy téměř polovinu plného členství (kolem této hranice se nachází hned tři státy: Rumunsko, Litva a Lotyšsko). Bod plného vyloučení nese hodnotu 1. Vyjádřeno vzorcem: $I_z = Z_c \div 100 \times Z_r$

Počet ukrajinských uprchlíků v zemích EU je operacionalizován jejich podílem k celkovému počtu obyvatel v jednotlivých státech (v %). Baubock (2001) navrhuje při zkoumání migrační politiky nahlížet na vnitřní struktury států. Greenhill (2016) pak upozorňuje na fakt, že liberální demokracie mohou být na migraci náchylné a může být proti nim dokonce zneužita jako zbraň. Takový přístup k migraci a zohlednění liberální demokracie podléhá kritice již mnoho let. V liberálně demokratických státech, kde je politická legitimita založena na myšlence suverenity lidu a které zohledňují aktéry, jakými jsou zájmové skupiny či elektorát, označuje Freeman (1995: 886) kontrolu imigrace jako „klientskou politiku“, jelikož je zátěž rozprostřena v rámci celé společnosti, ale přínos je koncentrován pouze v určitých sektorech. Podle Holliefielda (2004: 885) se pak státy: *„ocitají v pasti "liberálního" paradoxu - aby si udržely konkurenční výhodu, musí vlády udržovat své ekonomiky a společnosti otevřené obchodu, investicím a migraci. Na rozdíl od zboží, kapitálu a služeb je však pohyb osob spojen s většími politickými riziky.“* Zatímco liberální ekonomická logika velí k otevřenosti globálního trhu, politická logika liberálních demokracií je vůči migraci často restriktivní. Natter (2018) pak ve své studii, kde komparuje imigrační politiky Tuniska a Maroka ve 21. století, tvrdí, že autokratické režimy jsou často v imigrační politice flexibilnější a dokáží v případě ekonomických či diplomatických zájmů tvořit „liberálnější“ migrační politiku než liberálně

³⁷ Příklad: závislost Belgie na zemním plynu představovala v roce 2020 29 %. Závislost na ruských dodávkách pak činila 3,49 %. $29/100 \times 2,49 = 1,01$. Belgie má tedy hodnotu indexu 1,01.

demokratické státy. Státy EU se však v případě přijímání ukrajinských uprchlíků zachovaly velice liberálně.

Zdrojem dat pro počet uprchlíků v jednotlivých zemích je opět Kielský institut pro světovou ekonomiku. Tato data jsem doplnil o počet obyvatel za rok 2023 podle Eurostatu (2024) a počet uprchlíků (U) vydělil celkovým počtem obyvatel (O) a následně vynásobil 100, z čehož vzešel podíl uprchlíků v dané zemi (I_m). Vyjádřeno vzorcem: $I_m = U \div O * 100$

Míra plného členství dosahuje hodnoty 2,5 %, která je lehce pod hodnotou Polska (2,6 %) a které těsně nedosahuje Lotyšsko (2,33 %). Nejvyšší podíl uprchlíků na počet obyvatel má Česká republika (3,47 %), jejichž kalibrovaná hodnota je na úrovni 0,989. Nad hodnotou 2,5 % se nachází ještě Estonsko (2,8 %). Střední bod je stanoven na 0,65 %. Tato hodnota je lehce pod mediánem (0,68 %), ovšem hodnoty mediánu dosahuje Maďarsko, což by v následné analýze mohlo působit potíže, na což mj. upozorňuje Oana et al. (2021: 42-43): „*Přirazení příslušnosti případu přesně k hodnotě 0,5 se rovná tvrzení, že nevíme, zda je daný případ členem množiny, či nikoli. V podstatě se to rovná přiznání, že o daném případě nemáme žádné přesvědčivé znalosti týkající se pojmu, který má být kalibrován. [...] Například případy s příslušností k množině přesně 0,5 nelze jednoznačně přiřadit k řádce pravdivostní tabulky.*“ Střední bod byl tedy posunut níže, jelikož se jí blíží hned další čtyři státy (Lucembursko 0,64 %; Belgie 0,64 %; Chorvatsko 0,63 %; Dánsko 0,62 %). Hranice plného vyloučení je pak stanovena na úrovni 0,2 %, pod kterou se nachází Francie (0,1 %; hodnota po kalibraci je 0,027).

Pro zkoumání kvality liberální demokracie využívám index V-Dem institutu. Ten ve svém reportu (Nord et al. 2024: 54) liberální demokracii definuje jako: „*V koncepčním schématu V-Dem liberální princip demokracie ztělesňuje důležitost ochrany práv jednotlivců a menšin jak před tyranii státu, tak před tyranii většiny. Zachycuje také „horizontální“ metody odpovědnosti mezi více či méně rovnocennými institucemi, které zajišťují účinné kontroly a rovnováhy mezi institucemi a zejména omezují výkon výkonné moci. Toho je dosaženo silným právním státem a ústavně chráněnými občanskými svobodami, nezávislým soudnictvím a silným parlamentem, které jsou schopny volat exekutivu k odpovědnosti a omezovat její pravomoci.*“ Tato definice je v souladu s výše zmíněnou definicí podle Dahla. Plné členství je určeno na hodnotu 0,8. Tuto hodnotu sice hned 11 států,³⁸ ale uvážíme-li, že celosvětově na tuto hodnotu dosáhne kromě států EU pouze pět dalších států, tak je jasné, že liberální demokracie jsou v EU

³⁸ Včetně třech států s nejvyšším skóre: Dánsko (0,88), Švédsko (0,85) a Estonsko (0,84).

naprosto dominantní. Jednoznačně lze označit drtivou většinu členských států za liberálně demokratické, proto je hodnota nastavena tímto způsobem. Střední bod je určen na hodnotě 0,7, od kterého lze státy považovat za liberálně demokratické.³⁹ Bod plného vyloučení je nastaven na hodnotu 0,5, kdy už o liberální demokracii lze pochybovat. Pod touto hranicí je z členských zemí EU Polsko (0,44) a Maďarsko (0,32). Přesně na úrovni je Rumunsko a lehce nad bodem plného vyloučení je Řecko (0,58) a Bulharsko (0,59).

Rozdělení na starou a novou Evropu lze provést různě. Já ji ve své práci operacionalizuji jako počet let strávených v EU.⁴⁰ Bod plného vyloučení je zvolen na 40 let od vstupu do tehdy Evropských společenství. Lze si povšimnout, že mnoho zemí takhle nastavenou hranici překoná. To je ovšem pro účely ověřování hypotézy o nové a staré Evropě vhodnější, jelikož se státy zřetelněji rozdělí do staré či nové Evropy. Skóre tedy roste s nižším počtem strávených let v EU. Střední bod představuje rok 1999 resp. 25 let od vstupu do EU. Jde o střední hodnotu mezi Švédskem, Finskem a Rakouskem, které lze považovat spíše za západní Evropu, a východním rozšířením v roce 2004. Bod plného členství je pak stanoven na 17 let od vstupu, což se týká dvou zemí – Rumunsko a Bulharsko. Tuto hodnotu překonává Chorvatsko, které do EU vstoupilo v roce 2013.

Výdaje na obranu jsou operacionalizovány celkovými výdaji na obranu vůči HDP (v %) podle dat Evropské obranné agentury pro rok 2022 (European Defence Agency, 2023). Hranici plného členství jsem určil na hranici 2,2 %. Této hranice nedosahuje drtivá většina států a lze kvantitativně odlišit státy podle jejich míry výdajů na obranu vůči HDP. Hranici v roce 2022 překročilo Řecko (3,87 %), Litva (2,46 %) a těsně také Polsko (2,22 %). Po kalibraci dosahují hodnot 1 (Řecko), 0,985 (Litva) a 0,954 (Polsko). Střední bod tvoří hodnota identická s průměrem – tedy 1,58 %. Hodnoty mediánu 1,51 byla naměřena Německu a Itálii. Podle výše zmíněné rady o středním bodu a hodnotě obsažené v datasetu (Oana et al. 2021: 42-43) tedy volím průměrnou hodnotu. Bod plného vyloučení jsem stanovil na 0,5 %. Této hodnoty nedosahuje Irsko (0,22 %) a Malta (0,41 %). Tyto státy dosahují kalibrovaného skóre 0,024 resp. 0,396.

³⁹ Nad hranicí 0,7 jsou státy jako Tchaj-wan (0,72) Japonsko (0,73) nebo Litva (0,74); naopak pod hranicí 0,7 je Brazílie či Argentina (oba 0,69).

⁴⁰ Od roku vzniku práce (2024) je odečten rok vstupu do ES/EU.

Vzdálenost bude operacionalizována jako vzdálenost mezi hlavními městy, i přes to, že Pickering (2012: 440) upozorňuje, že takto měřená vzdálenost může být lepší pro kulturní podobnosti a obchod by lépe mohla vysvětlovat tzv. minimální vzdálenost. Ale je důležité pro každou práci volit optimální měření vzdálenosti a to v případě vzdálenosti od Ruska znamená zohlednění Kaliningradské oblasti, která by značně ovlivnila výsledky. Keshk et al. (2010: 4) navíc uvádí: „*Studie o obchodu obvykle modelují blízkost jako vzdálenost mezi hlavními městy.*“ A protože následně zohledňuji také vliv obchodu na podporu Ukrajiny, ponechám indikátor vzdálenosti mezi hlavními městy, tedy mezi Moskvou a hlavními městy jednotlivých členských zemí EU. Význam obchodu budu zkoumat procentem exportu jednotlivých zemí do Ruska.

Bod plného členství geografické vzdálenosti je zvolen na 800 km. To je lehce nad vzdáleností mezi Moskvou a Vilniusem (790 km). Riga, Tallinn a Helsinky se nachází do 900 km od Moskvy. Naopak nejdále od ruského hlavního města je Lisabon (3905 km) následovaný Madridem (3439 km). Plné vyloučení představuje hodnota 3500 km. Střední bod je pak stanoven na 2250 km. Tato vzdálenost odpovídá zhruba vzdálenosti mezi Moskvou a Aténami či Bruselem. Vzdálenost mezi městy byla měřena pomocí webové stránky distance.to.

Pro ověření šesté hypotézy se opírám o data Světové banky (World Bank, n.d.), kde jsou k dispozici údaje o exportu jednotlivých zemí EU s Ruskem za rok 2021. Co se hodnot exportu týče, na první pohled vyčnívají pobaltské státy a Finsko. To v roce 2021 exportovalo do Ruska 5,35 %, Estonsko 6,39 %, Lotyšsko 7,28 % a Litva dokonce 10,85 %. Po nich však žádný jiný stát nesměřoval svůj export do Ruska ani ze tří procent. Plné členství je tedy nastaveno na 5,35 %, tedy úroveň exportu Finska. Střední bod je stanoven na 1,4 %, která je lehce nad mediánovou hodnotou (1,37 %) a kolem níž se nachází kormě Rumunska, které dosahuje mediánové hodnoty, ještě Maďarsko (1,46 %) a Itálie (1,47 %). Plné vyloučení je nastaveno na 0,38 %, což odpovídá exportu Irska do Ruska. Pod zmíněnou hranicí se nachází Malta (0,33 %) a Portugalsko (0,28 %).

Poslední hypotéza, týkající se populistů ve vládě a jejich podpory Ukrajiny, je operacionalizována indexem populistů ve vládě. Tento index byl vytvořen počtem členů vlády (předseda vlády a ministři), kteří jsou členy populistické strany podle The PopuList (Rooduijn

et al., 2023), přičemž je zohledněno, jak dlouho byli součástí vlády (v měsících⁴¹) od 1. března 2022 do 1. ledna 2024. Každá vláda, jejichž součástí byly alespoň jeden měsíc populistické strany, je podrobena zkoumání, kolik měsíců (z 22 možných) a v jakém zastoupení (počet), byli populisté součástí vlády. Jde tedy o sumu počtu populistických členů vlády ($i = 1; n = 22$) vydělenou sumou celkového počtu členů vlády ($i = 1; n = 22$).

Vyjádřeno vzorcem: $I_p = \sum_{i=1}^{n=22} A \div \sum_{i=1}^{n=22} B$

Pro názornost uvedu příklad Slovenska. The PopuList na Slovensku identifikuje tři strany jako populistické, a to sice Sme Rodina (SR), SMER a OľaNO. Během zkoumaných let se na Slovensku vystřídali tři vlády. Eduarda Hegera, který byl na začátku invaze slovenským premiérem za OľaNO čtrnáct měsíců (březen 2022 – duben 2023). Toho nahradila úřednická vláda Ľudovíta Ódora vládnoucí od květena do října 2023 (6 měsíců) a v listopadu a prosinci 2023 vládl Robert Fico. Zatímco na začátku prvně zmíněné Hegerově vládě bylo hned 11 ministrů za populistické strany (8 za OľaNO, 3 za SR), na jejím konci se počet populistických členů vlády zredukoval na šest. Stálo za tím rozhodnutí hned čtyř ministrů a samotného premiéra odejít z OľaNO do strany Demokrati, kterou The PopuList nedefinuje jako populistickou. Také probíhala výměna ministrů, které pro zjednodušení nebudu uvádět. Nicméně platí, že pokud je ministr členem populistické strany, tak je brán jako populist. Za období 14 měsíců, které vládla Hegerova strana, bylo součástí vlády 16 ministrů. Vynásobíme-li počet měsíců (14) počtem ministrů (16) vyjde číslo 224. Podíváme-li se na složení vlády v každém měsíci, zjistíme, že celkem byli populisté součástí vlády 157 měsíců (první měsíc 11, [...] čtrnáctý měsíc 6) z 224. Úřednická vláda, která vládla šest měsíců, žádné populisty neobsahovala (tedy 0 z $16 \cdot 6 = 0/96$) a ve vládě premiéra Fica sedí 10 populistických ministrů a samotný premiér z šestnáctičlenné vlády po dobu dvou měsíců (tedy 22/34). Po sečtení všech tří vlád a následném podílu populistů vůči celku vzejde, že Slovensko má skóre indexu 0,51. Výsledné skóre se pak logicky pohybuje od 0 do 1.

Alespoň nějakou část vlády tvořili populisté pouze v osmi státech. Plné členství je nastaveno na hodnotu 0,5. Tu přesahují hned čtyři státy: Slovensko (0,51), Maďarsko (0,57), Polsko a Itálie dosahují shodně hodnoty 0,61. Střední bod je stanoven na hodnotě 0,15. Té se

⁴¹ V případech, kdy se členové vlády měnili 15. v měsíci, se počítal tento měsíc členovy, který strávil ve vládě druhou polovinu onoho měsíce.

blíží Finsko (0,12) a o něco menší hodnoty dosahují Estonsko a Bulharsko (0,07 resp. 0,06). Plné vyloučení je stanoveno na úrovni 0,05.

Tabulka 3
Hodnoty určené ke kalibraci faktorů

Faktor	Plné členství	Střední bod	Plné vyloučení
Plyn z Ruska – index	15	7,55	1
Podíl migrantů v populaci	2,5	0,65	0,2
Skóre liberální demokracie	0,8	0,7	0,5
Roky v EU	17	25	40
Obranný rozpočet (%)	2,2	1,58	0,5
Vzdálenost mezi hl. městy (km)	800	2250	3500
Export do Ruska (%)	5	1,4	0,38
Populisté – index	0,5	0,15	0,05

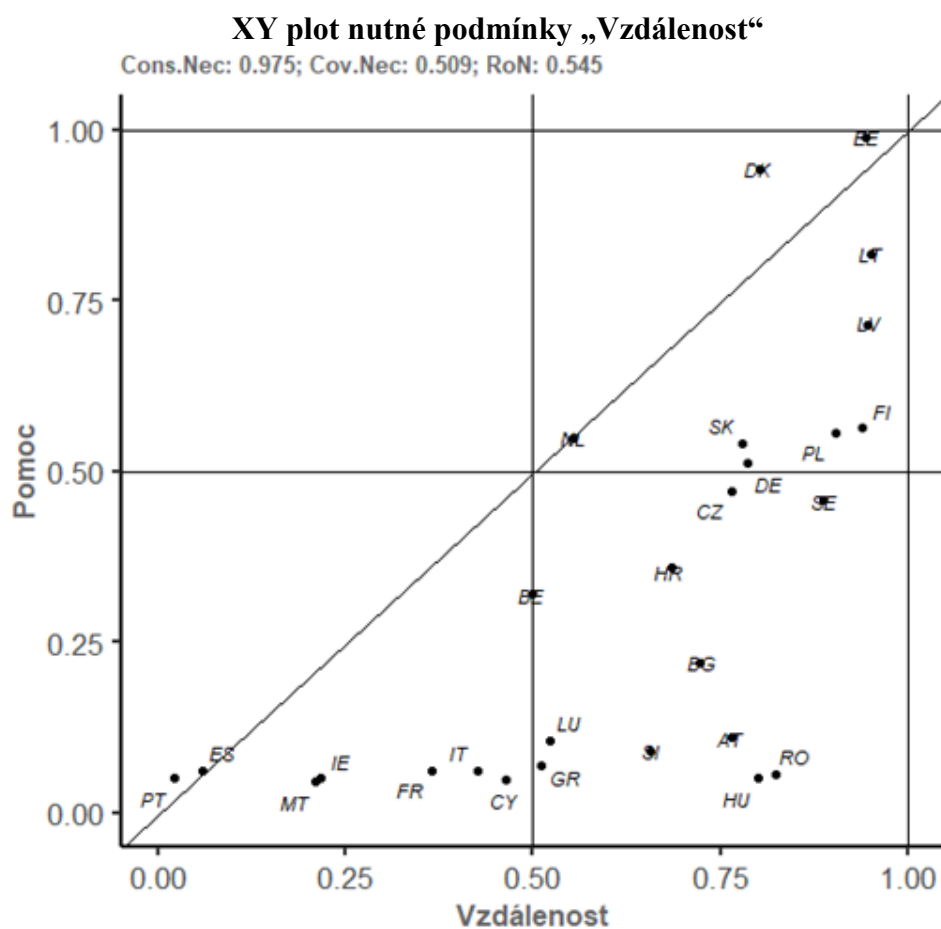
Tabulka 3: autor

5. Analytická část

5. 1. Analýza nutných podmínek

Jako první je potřeba identifikovat nutné podmínky. K tomu je nezbytné nastavit práh konzistence – pro účely této práce 0,95. Tedy že alespoň 95 % zkoumaných případů by mělo vykazovat tuto podmínku. Takové kritérium splňuje pouze „Vzdálenost“ s konzistencí 0,975. To znamená, že s rostoucí vzdáleností pomoc klesá, což vysvětlí 97,5 % pozorovaných případů. Jako další kritérium, které se během analýzy nutných podmínek musí zohlednit, je nutnost pokrytí (consistency necessity; Cov.Nec.) a relevance nutnosti (Relevance of Necessity; RoN). Tyto parametry nabývají hodnot 0–1 a ukazují, zda se nejedná o triviální nutné podmínky, přičemž vyšší číslo znamená méně triviální vztah. Pokud však podmínka nepřekročí práh nastavený pro konzistenci, nemá smysl tyto indikátory brát v potaz. Oana et al. (2021: 83–84) doporučuje tyto indikátory doplnit o vizualizaci šikmosti a rozložení případů (viz Graf 1; Histogram 1).

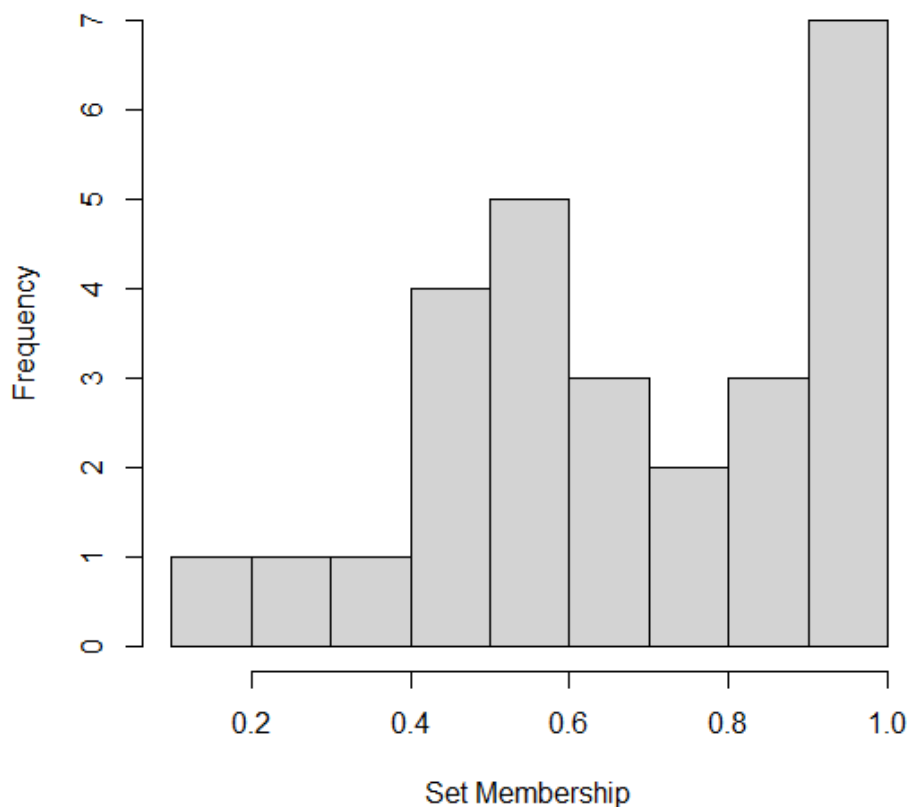
Graf 1

Graf 1: autor

Nutnost pokrytí je v případě „Vzdálenosti“ 0,509 a relevance nutnosti 0,545. To jsou poměrně hraniční hodnoty, byť (zatím) neexistuje hranice, která by tyto parametry spolehlivě oddělila. Tyto hodnoty jsou problematické, jelikož dosahuje-li nutnost pokrytí hodnot kolem 0,5, tak to značí trivialitu. Po vizuální inspekci rozložení dat lze tvrdit, že nutná podmínka je triviální. Nadpoloviční hodnoty dosahuje hned 20 států z 27 případů (74,07 %). Po kontrole rozložení dat lze pozorovat sedm případů, které nabývají hodnoty od 0,9 do 1.

Graf 2
Histogram rozložení zkoumaných případů v množině
Vzdálenost – nutná podmínka

Histogram 2: autor

5. 2. Analýza dostatečných podmínek

Dalším krokem analýzy je určení dostatečných podmínek. Jelikož žádný faktor není sám o sobě dostatečný, je nutné analyzovat kombinace faktorů, které lze označit za dostatečné pro důsledek. Stejně jako při identifikaci nutných podmínek, tak i při odhalení dostatečných podmínek je nezbytné určit hranici konzistence (consistency cutoff) a hranici pro počet případů (frequency cutoff), které kombinace vysvětluje. Hranice pro počet případů je nastavena tak, aby kombinace vysvětlila alespoň jeden empiricky zaznamenaný případ. Hraniční hodnota konzistence by se měla podle literatury pohybovat kolem 0,8. Takové hodnoty sice dosahují hned čtyři kombinace, ale další důležitý indikátor, který se musí vzít při analýze v potaz, je hodnota PRI. PRI je číselné vyjádření, do jaké míry je faktor podmnožinou spíše výsledku než

jeho negace. Hodnota větší jak 0,5 značí větší přítomnost v množině výsledku, menší pak v jeho negaci (Oana et. al., 2021: 86-109). Hranici PRI větší jak 0,5 pak dosahují pouze dvě kombinace (viz Tabulka 5), které zároveň vykazují hodnoty konzistence vyšší jak 0,9. Analýza nabízí tři možnosti řešení: komplexní (complex), minimální (parsimonious) a střední (intermediate), přičemž se zpravidla reportuje střední řešení. Minimální řešení sestává z maximální možné logické minimalizace empiricky zaznamenaných případů (viz Tabulka 7). Komplexní řešení nabízí hodnoty před logickou minimalizací (viz Tabulka 6).

Tabulka 4

Kombinace vedoucí k důsledku po logické minimalizaci – střední řešení

Kombinace	Konzistence	Hrubé pokrytí	Unikátní pokrytí
Severní Balt	0.88	0.63	0.63
Pokrytí řešení	0.55		
Konzistence řešení	0.70		

Tabulka 4: autor

Tabulka 5

Kombinace vedoucí k důsledku – střední řešení

Kombinace	Konzistence	Hrubé pokrytí	Unikátní pokrytí	PRI
Uprchlíci*Demokracie*~Plyn*Obrana* ~Evropa*Vzdálenost*Export*~Populisté	0.905797	0.282167	0.160271	0.559322
Uprchlíci*Demokracie*Plyn*Obrana* Evropa*Vzdálenost*Export*~Populisté	0.943038	0.336344	0.214447	0.869565
Hranice počtu případů	1			
Hranice konzistence	0.905797			
Pokrytí řešení	0.496615			
Konzistence řešení	0.916667			

Tabulka 5: autor

Tabulka 6

Kombinace vedoucí k důsledku – komplexní řešení

Kombinace	Konzistence	Hrubé pokrytí	Unikátní pokrytí
Uprchlíci*Demokracie*~Plyn*Obrana* ~Evropa*Vzdálenost*Export*~Populisté	0.905797	0.282167	0.160271
Uprchlíci*Demokracie*Plyn*Obrana* Evropa*Vzdálenost*Export*~Populisté	0.943038	0.336344	0.214447
Hranice počtu případů	1		
Hranice konzistence	0.905797		
Pokrytí řešení	0.717834		
Konzistence řešení	0.700441		

Tabulka 6: autor

Tabulka 7

Kombinace vedoucí k důsledku – minimální řešení

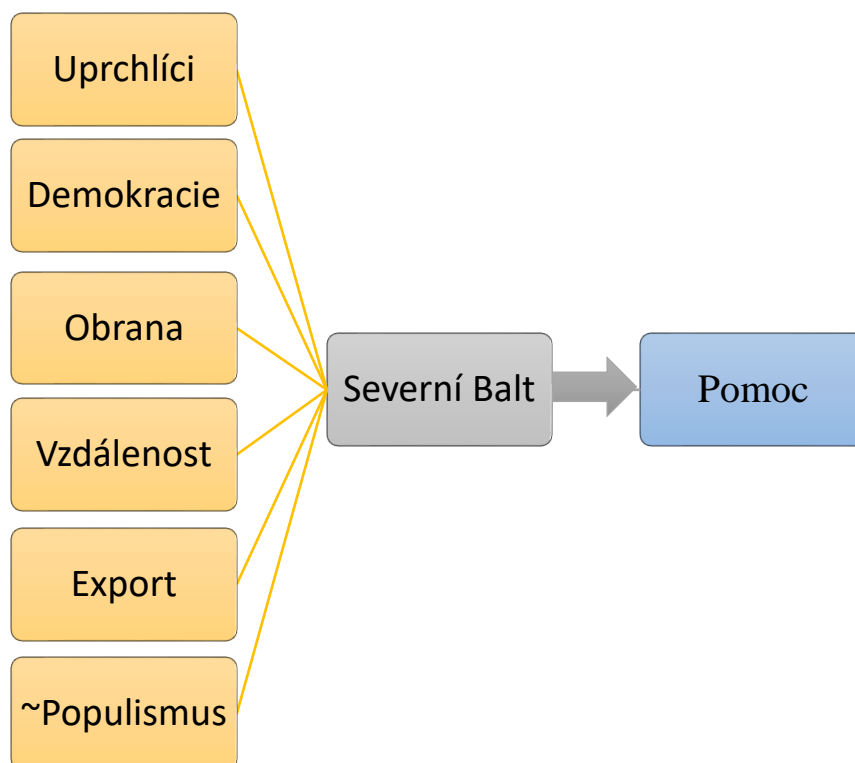
Kombinace	Konzistence	Hrubé pokrytí	Unikátní pokrytí
Uprchlíci*Demokracie*Obrana*~Populisté	0.834278	0.664787	0.00112873
Uprchlíci*Obrana*Vzdálenost*~Populisté	0.803714	0.683974	0.00677204
Demokracie*Obrana*Vzdálenost*~Populisté	0.842759	0.689617	0
Demokracie*Obrana*Export*~Populisté	0.834512	0.665915	0
Obrana*Vzdálenost*Export*~Populisté	0.750623	0.679459	0
Hranice počtu případů	1		
Hranice konzistence	0.905797		
Pokrytí řešení	0.717834		
Konzistence řešení	0.700441		

Tabulka 7: autor

Logická minimalizace je provedena, pokud se některé z kombinací liší v některém z faktorů, ale neodlišují se v důsledku. To znamená, že tento faktor je irelevantní a může být vypuštěn. Příklad, který uvádí Oana et al. (2021: 112): „Uvažujme dva primitivní výrazy XAC a $XA\sim C$. Oba vedou k důsledku Y a jsou navzájem totožné s výjimkou hodnoty C . V jednom výrazu je C přítomno a ve druhém absentuje ($\sim C$). To znamená, že pokud jsou případy členy

XA , jejich členství v podmínce C je pro vysvětlení výsledku irelevantní. Můžeme tedy logicky minimalizovat $XAC + XA\sim C \rightarrow Y$ na $XA \rightarrow Y$. Podobně můžeme minimalizovat $XA\sim C + X\sim A\sim C \rightarrow Y$ na $X\sim C \rightarrow Y$. Podle stejné logiky můžeme také shrnout první a druhý primitivní výraz jako $AC \rightarrow Y$. Identifikovali jsme všechna prvočísla. $XA+X\sim C +AC \rightarrow Y$.“ V mém modelu to znamená, že po provedení logické minimalizace byly odstraněny faktory „Plyn“ a „Evropa“. Součástí tohoto modelu jsou čtyři pozorované případy, a to Litva, Lotyšsko, Finsko a Estonsko. Jde o případy, které dosahují nadpoloviční hodnoty v množině „Severní Balt“, což je označení množiny po logické minimalizaci, která vypadá následovně (viz Obrázek 4; Tabulka 4): *Uprchlíci * Demokracie * Obrana * Vzdálenost * Export * ~Populisté*. Tato množina dosahuje konzistence 0.88, čili 88 % případů odpovídá této kombinaci, zbylých 12 % se od ní odchyluje. Hrubé a unikátní pokrytí má shodné hodnoty, a to sice 0,63. Z toho vyplývá, že množina „Severní Balt“ nám vysvětlí 63 % případů důsledku – podporu Ukrajině.

Obrázek 4
Vysvětlující model

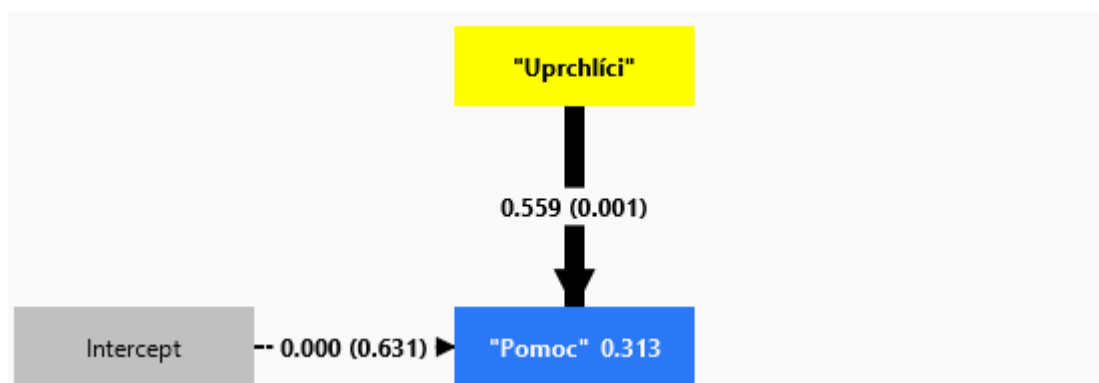

Obrázek 4: autor

Asymetrické pojetí QCA však znamená, že nelze pomocí tohoto modelu vysvětlit také absenci důsledku. To, proč státy nepodporují Ukrajinu, si žádá zcela odlišné vysvětlení, ale i uvažované faktory, které budou teoreticky zaštitěny. Pro ověření hypotéz určím hodnotu jednotlivých faktorů na důsledek, jelikož žádný faktor sám o sobě není pro důsledek dostatečný. První zkoumanou hypotézu lze potvrdit. Závislost na plynu na absenci důsledku (více závislé státy podporují méně) dosahuje hodnoty konzistence 0,72, což je hranice, která nedosahuje potřebnou hodnotu 0,8, avšak Oana et al. (2021: 92) uvádí možnost určení mezní hranice na úrovni 0,75, aby byl zkoumaný faktor alespoň hrubě konzistentní, které se blíží. Pokrývá sice pouze 43 % případů, ale státy, které v množině „*Plyn*“ dosahují hodnoty alespoň 0,75, čili státy, které jsou na plynu více závislé, poskytují Ukrajině buď menší (Maďarsko, Rakousko, Bulharsko, Itálie, Slovinsko), nebo střední míru pomoci (Česko, Německo, Slovensko, Polsko).

Kombinace podílu uprchlíků a kvality liberální dosahuje o něco nižší hodnoty konzistence, než v případě zkoumání energetické závislosti, a to sice 0,64. Pokud bychom odhlédli od kombinace faktorů a braly je jednotlivě, tak dosahují ještě nižších hodnot. V případě uprchlíků je konzistence rovna 0,55, kvalita demokracie dosahuje ještě o jednu desetinu nižší hodnoty. Nicméně tato kombinace je přítomna v 82 % kombinací vysvětlujících bilaterální pomoc Ukrajině (vč. vysvětlujícího modelu), což značí, že faktor je poměrně významný. Při bližším pohledu na státy vykazující vysoké skóre demokracie s vyšším podílem uprchlíků v populaci daného státu si lze všimnout, že vyšší měrou podporuje Ukrajinu Estonsko, Litva a vyšší míru podpory vykazuje ještě Lotyšsko, tedy Baltské státy. Kolem kalibrované hodnoty důsledku („*Pomoc*“) 0,5 se pohybují Česko, Dánsko, Finsko a Slovensko. Naopak při vyšším skóre zmíněných faktorů v podstatě nepodporuje Ukrajinu Irsko. Samotný počet uprchlíků poměrně silně koreluje s poskytnutou pomocí. Pearsonův korelační koeficient dosahuje hodnoty 0,559, přičemž je statisticky významný, avšak je důležité vzít v potaz poměrně malý vzorek 27 států. Nicméně druhou hypotézu lze potvrdit, ale vzhledem k poměrně nízké konzistenci je nutné brát tato pozorování s rezervou.

Obrázek 5
Pearsonův korelační koeficient
Uprchlíci → Pomoc

Obrázek 5: autor

Mezi zmíněnými státy, které vykazují vyšší kvalitu demokracie a podíl uprchlíků, si lze všimnout, že státy nové Evropy poskytují alespoň středně vysokou míru pomoci. Pouze Irsko, člen staré Evropy, vykazuje velmi nízkou podporu. Avšak příslušnost k nové Evropě je konzistentní pouze na úrovni 0,45, přičemž pokrývá asi 65 % případů. Ze států nové Evropy více podporují Ukrajinu opět pouze Baltské státy.

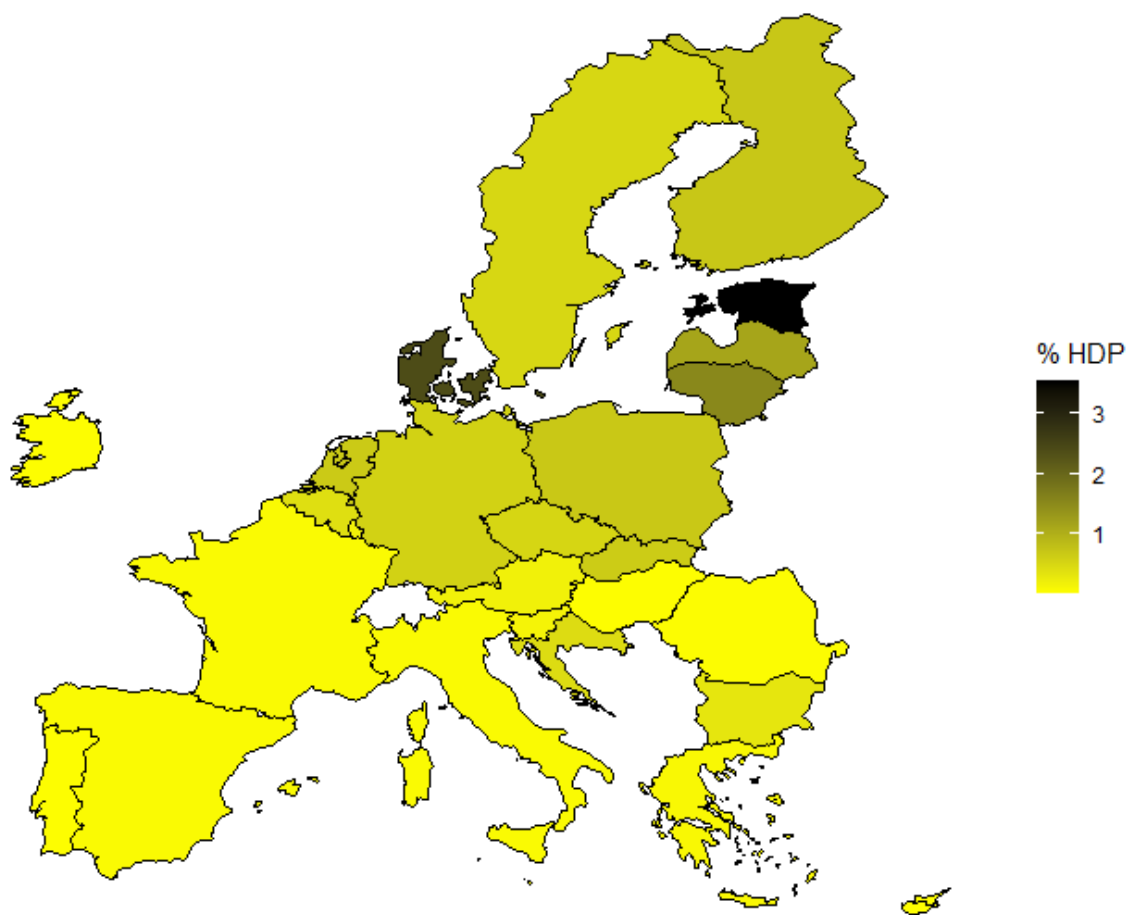
Příslušnost k nové Evropě tedy není ani vysvětlujícím, ani nikterak významným faktorem poskytnuté podpory. Hodnota konzistence dosahuje hodnoty pouze 0,45. Je součástí pouze jedné kombinace vedoucí k důsledku. Je tedy logickou minimalizací vynechána a ve výsledném modelu chybí. Třetí hypotézu tedy zamítám. Stejně tak lze hodnotit hypotézu o obranných rozpočtech, která dosahuje konzistence pouhých 0,52. A byť dosahuje poměrně vysokého pokrytí (0,85), což by značilo poměrně významný aspekt pomoci, tak hypotézu falzifikuje bližší pohled na pozorované případy. Vysokou míru obranného rozpočtu a poskytnuté pomoci vykazují opět státy Pobaltí. Na druhé straně Řecko, Francie a Kypr, které vykazují poměrně vysoké obranné rozpočty, narušují čtvrtou hypotézu, jelikož Ukrajinu podporují pouze marginálně.

Naopak potvrdit lze pátou hypotézu této práce. Vzdálenost se ukázala být dokonce nutnou podmínkou s konzistencí 0,975. Pouze Rumunsko a Maďarsko tuto hypotézu narušují, avšak jinak čím jsou státy blíže konfliktu, tím více podporují Ukrajinu. To je patrné také z mapy (Obrázek 6), která nabízí vizuální zobrazení států podle toho, jak moc Ukrajinu podporují.

Šestá hypotéza o exportu mezi Ruskem a jednotlivými státy lze považovat jako významnou. Export dosahuje hodnoty konzistence 0,61. Vysvětlení se nabízí tím, že státy, které jsou geograficky blíže, vykazují vyšší míru exportu, což odpovídá tvrzení Robst et al. (2007: 21-22) o vyšší interakci mezi státy, které jsou si geograficky blíže. Potvrzuje to i Pearsonův korelační koeficient, který mezi exportem a vzdáleností dosahuje statisticky významné hodnoty 0,738 ($p < 0,001$). Hypotézu tedy zamítám.

Obrázek 6

Mapa – státy zvýrazněné podle poskytnuté podpory

Obrázek 6: autor

Poslední hypotéza této práce, vzhledem k tomu jak je kódována, vykazuje hodnotu konzistence vůči absenci důsledku (čím větší podíl populistů, tím méně pomáhají) 0.77, což je hodnota, která je alespoň hrubě konzistentní. Státy s vyšší mírou populistů podporují Ukrajinu středně (Polsko, Slovensko), nebo méně (Itálie, Maďarsko). V případě Slovenska hraje roli půlroční vládnutí úřednické vlády, která pomoc Ukrajině poskytla. Poslední hypotézu tedy lze potvrdit, avšak i s přihlédnutím k tomu, že pouze 8 států mělo během let 2022 a 2023 ve vládě populistické strany, tak pokrývají pouze 22 % případů.

5.3. Případová studie Polska

Polsko je státem, který vykazuje vyšší míru členství ($> 0,75$) ve všech množinách zvažovaných faktorů, kromě kvality liberální demokracie, ve které dosahuje druhé nejmenší hodnoty po Maďarsku. Vůči HDP je pátým největším přispěvatelem s celkovou pomocí 0,69 % HDP. Čtvrté Lotyšsko ale přispívá o téměř půl procentního bodu více. Členství v množině důsledku je 0,56. Podle dat Bruegelu bylo Polsko v roce 2020 závislé z 81 %, přičemž v celkovém energetické mixu byl plyn v roce 2021 zastoupen ze 13 %. Celkové skóre indexu pak dosahovalo hodnoty 10,57, což značilo stát poměrně dost závislý na Rusku. Plyn z Ruska byl veden plynovodem Jamal, ale Polsku se podařilo závislost redukovat vůbec nejrychleji ze všech států EU a v prvním čtvrtletí roku 2023 se přísun plynu z Ruska zastavil úplně (Polish Economic Institute, 2023). Navíc vybudovalo nové plynovody (s podporou EU), které se propojily se Slovenskem, čímž Polsko získalo přístup k plynu ze severní Afriky, Kavkazu či a jižní Evropy (ČTK, 2022).

Podíl migrantů v Polsku je ze států Evropské unie třetí nejvyšší (po Česku a Estonsku). V absolutních číslech je po Německu dokonce druhé s téměř jedním milionem ukrajinských uprchlíků. Migrační saldo bylo přitom ještě v roce 2004 záporné a příliv imigrantů do Polska byl z dlouhodobého hlediska nízký. Změna nastala v roce 2014, kdy do Polska začali proudit ukrajínští migranti. Polsko se náhle stalo zemí s největším počtem vydaných povolení k pobytu v Evropě a dokonce zemí s nejvyšším počtem sezónních pracovníků. Počet imigrantů v Polsku se zvýšil od roku 2011 ze sta tisíc na dva miliony v roce 2019, přičemž většinu představovali právě imigranti z Ukrajiny (95 % z nich pracovně aktivních). Polsko značně zjednodušilo imigrační politiku a stalo se jednou z nejvíce liberálních Evropských zemí, co se týče migrační politiky a přístup na trh práce se neustále liberalizuje (Duszczyk a Kaczmarczyk, 2022).

Polsko však má hodnotu V–Dem indexu jen 0,44, což je po Maďarsku vůbec nejnižší skóre. To souvisí s vysokým podílem populistů ve vládě. V mnou vytvořeném indexu vykazuje Polsko společně s Itálií nejvyšší hodnoty. Avšak z výše zmíněného citátu premiéra M. Morawieckého při návštěvě Washingtonu z dubnu 2023 lze usoudit, že Polský postoj vůči Rusku je zřejmý a zvyšování obranného rozpočtu a budování polské armády značí, že se Polsko ruského útoku obává a chystá se na případnou konfrontaci (Jones, 2023). Podle dat SIPRI (2024) Polsko vydávalo na obranu v roce 2023 celkově 31 miliard dolarů, což ho posunulo na 14. místo žebříčku celkových světových vojenských výdajů, které navíc po Alžírsku navýšilo nejvíce a v roce 2023 vydávalo na obranu 3,8 % HDP. V Polsku se v říjnu 2023 konaly volby, ze kterých vzešla nová vláda v čele s premiérem Donaldem Tuskem. Avšak polský náhled na Rusko se příliš nezmění, což je patrné z D. Tuskova vyjádření: „*Neexistuje žádný důvod, proč bychom měli být vojensky slabší než Rusko... Zvýšení výroby [zbraní] a zintenzivnění naší spolupráce jsou naprosto nespornými prioritami,*“ (Tisdall, 2024).

6. Závěr

V rusko-ukrajinské válce stojí státy EU na straně Ukrajiny a podporují ji v obranných snahách, ať už se jedná o pomoc vojenskou, humanitární či finanční, ze kterých vychází celková podpora (vůči HDP). Cílem této práce bylo zjistit, které ze zkoumaných faktorů ovlivňují celkovou pomoc států EU Ukrajině a odpovědět na výzkumnou otázku: „*Které faktory ovlivňují ochotu států Evropské unie podporovat Ukrajinu v rusko-ukrajinské válce?*“. Státy, které jsou navzájem geograficky k němu blíže Rusku, podporují Ukrajinu více. Jedná se dokonce o nutnou podmínku zkoumaného důsledku. S rostoucí vzdáleností pak míra pomoci klesá. Toto zjištění se nejeví jako překvapivé, ale metodou fsQCA se podařilo zjistit, že existuje kombinace faktorů, která pokrývá 63 % v množině důsledku, tedy že vysvětlí 63 % případů, přičemž se od této kombinace odchyluje 12 % případů.

Největší podporu Ukrajině poskytují Baltské státy a Dánsko. Baltské státy jsou společně s Finskem součástí skupiny států (Severní Balt), které kombinace (*Uprchlíci * Demokracie * Obrana * Vzdálenost * Export * ~Populisté*), jež tvoří dostatečnou podmínku důsledku, vysvětlí. Jako přínosná zjištění (nikoli však dostačující podmínky) lze uvést, že určitý vliv mají následující faktory ovlivňující bilaterální pomoc: migrace (také společně s kvalitou liberální demokracie); závislost na ruském plynu, kdy státy, které jsou více závislé na ruském plynu, podporují Ukrajinu méně a populismus. Ten byl měřen indexem členů vlády populistických stran, avšak během let 2022 a 2023. Bylo by žádoucí, aby v rámci dalšího výzkumu byly buď

provedeny případové studie, které by vysvětlily odchýlené případy, nebo zváženy další faktory vedoucí k pomoci, popřípadě její absenci. Přínosná by mohla být také studie, která by se věnovala podpoře v čase. Podařilo se potvrdit čtyři ze sedmi hypotéz, avšak pouze vliv geografické vzdálenosti se jeví jako hypotéza, která je dostatečně konzistentním faktorem. Nepodařilo se ověřit hypotézy o nové Evropě, obranném rozpočtu a exportu.

Vliv vzdálenosti na konflikt byl potvrzen v různých studiích (Joyce & Braithwaite, 2013: 598; Pickering, 2012: 426-427; Robst et al., 2007: 21-22; Senese, 1996: 133-134), nyní lze konstatovat, že geografická vzdálenost má vliv také na podporu. Státy vnímají problémy méně intenzivně, pokud jsou více vzdálené. V konkrétním případě rusko-ukrajinské války může toto konstatování vysvětlit historická zkušenost s ruskou nadvládou, byť se nepodařilo potvrdit hypotézu o nové Evropě. Tu narušují především Kypr a Malta, jejichž pomoc je marginální. Tyto státy však nebyly součástí Východního bloku.

Energetická závislost na dovozu ruského plynu na podporu Ukrajiny není dostatečně konzistentní (0,72) a není ani součástí dostačující kombinace vedoucí k důsledku. Avšak státy, které dosahují vysoké závislosti na dovozu ruského plynu, podporují Ukrajinu buď méně, nebo středně (Maďarsko, Rakousko, Bulharsko, Itálie, Slovinsko, Česko, Německo, Slovensko a Polsko). Důležitost ruského zemního plynu pro státy EU potvrzuje i fakt, že byl plyn vyňat ze sankčních listů EU (Evropská rada, 2024), čehož využívá Rusko jako zbraň (Baldwin, 2023). Navíc je klíčový v doplnění obnovitelných zdrojů, které jsou náchylné na počasí (Česká národní banka, 2022). Odchylovající se případy lze vysvětlit geografickou vzdáleností.

Hypotéza o podílu migrantů v jednotlivých státech a kvalitě liberální demokracie těsně nedosáhla potřebné hodnoty konzistence pro alespoň hrubě konzistentní hodnotu 0,75, když dosahuje hodnoty 0,72. Objevuje se však v 82 % pozorovaných případů, vč. výsledné kombinace, což značí, že jsou poměrně významným faktorem. Státy, které jsou konfliktu blíže, vykazují také vyšší podíl uprchlíků, což potvrzuje tvrzení o kulturní blízkosti a volbě předvídatelných tras uprchlíků (Baubock, 2001; Duszczyc a Kaczmarczyk, 2022).

Podle Lanoszky a Beckera (2023) byl důležitým aspektem vojenské pomoci vysoký obranný rozpočet, ale při zkoumání celkové pomoci se tento faktor ukázal jako málo konzistentní a nepodařilo se potvrdit, že by se významně podílel na celkové podpoře Ukrajiny. Státy sice důsledkem ruské invaze začaly navyšovat své obranné rozpočty, a tím značně přispěly k tomu, že za rok 2022 byly vykázány rekordní obranné výdaje (SIPRI, 2023;

Wallentine, 2023; Tian et al., 2023), ale konzistence se neblíží požadovaným hodnotám. Státy s vyššími výdaji navíc lze pozorovat jak mezi aktivními přispěvateli (Baltské státy), tak také mezi těmi, kteří svou pomoc téměř neposkytují (Řecko, Francie, Kypr). Přínosné by mohlo být budoucí zkoumání obranných rozpočtů na vliv celkové podpory, jelikož evropské státy NATO mají v roce 2024 průměrně vykazovat slíbená dvě procenta. Navíc hned 18 států by mělo tuto hranici překonat (NATO, 2024). V této práci jsem pracoval s poskytnutými daty pouze za rok 2022, čili by se tato změna dynamiky mohla promítnout do celkové pomoci.

Export se ukázal jako faktor, který se blíží hodnotě hrubé konzistence, když dosahoval hodnoty 0,61. Při měření se však projevilo, že s Ruskem nejvíce obchodují státy, které jsou geograficky blíže. Hypotéza byla zamítnuta, jelikož státy, které s Ruskem více obchodují, nevykazují menší podporu Ukrajině. To prokázal Pearsonův korelační koeficient, který měl hodnotu 0,738, což značí silnou, statisticky významnou ($p < 0,001$) korelaci. Potvrzuje to tvrzení Pickeringa (2012) a Robsta (2007), že státy, které jsou geograficky blíže, spolu více obchodují.

Posledním zkoumaným faktorem byl vliv populistických vlád na celkovou podporu. Tento faktor splnil alespoň hrubou konzistenci 0,77. Avšak během let 2022 a 2023 byly součástí vlád populisté pouze v osmi zemích, proto by stálo za zvážení např. všimnout si počtu poslanců populistických stran. Státy, které vykazovaly větší přítomnost v množině „Populisté“ podporují Ukrajinu méně (Itálie, Maďarsko) nebo středně (Polsko, Slovensko). V případě Slovenska je bráno v potaz půlroční vládnutí úřednické vlády L. Ódora, která pomoc Ukrajině poskytla. Nová Slovenská vláda má k 1. lednu 2024 11 členů populistických stran (z celkových 17), proto by se další výzkum mohl zabývat, jak se slovenská pomoc Ukrajině bude vyvíjet. Polsko vykazuje vyšší míru členství ($> 0,75$) ve všech množinách zvažovaných faktorů, kromě kvality liberální demokracie, ve které dosahuje druhé nejmenší hodnoty.

Ačkoli se podpora Ukrajiny neomezuje pouze na členské státy EU, jejich podpora je klíčová zejména ve finanční pomoci. Vojensky Ukrajinu zdaleka nejvíce podporují USA. Ze států EU je největším přispěvatelem v celkových číslech Německo, následované, možná překvapivě Dánskem, které vydává na obranu 1,54 % HDP. Dánsko je druhý největší přispěvatelem celkové poskytnuté pomoci vůči HDP, ale v této práci se mi nepodařilo jejich vysoké zapojení vysvětlit, což naznačuje výskyt jiných, mnou nezohledněných faktorů. Je zásadní vzít v potaz, že v rámci této práce byly uvažovány jen některé faktory a pouze za první dva roky války, které se v čase mohou vyvíjet různě.

Anotace

24. února 2022 vstoupila ruská vojska na území Ukrajiny. Ruská federace tím započala největší ozbrojený konflikt na území Evropy od druhé světové války. Vyvrcholila tak rusko-ukrajinská krize, která začala již v únoru 2014. Pro celé mezinárodní společenství to byl šok. V následném hlasování Organizace spojených národů (dále OSN) se proti ruské agresi vyslovilo 141 států, vč. všech států Evropské unie (dále EU), a odsoudily tím ruský útok. EU reagovala jednotně a téměř všechny členské státy více či méně podporují Ukrajinu. Míra podpory lze vyčíst z dostupných dat Kielského institutu pro světovou ekonomii, která jsou pravidelně aktualizována. Nelze z nich však zjistit, které faktory míru podpory ovlivňují. Tato bakalářská práce se zabývá, které ze zkoumaných faktorů ovlivňují bilaterální pomoc jednotlivých států Evropské unie Ukrajině. Zkoumáno je osm faktorů a formulováno sedm hypotéz. H1: *"Státy, které jsou na zemním plynu z Ruska více závislé, podporují Ukrajinu méně."* H2: *"Státy s vyšším skóre indexu liberální demokracie v kombinaci s vyšším podílem uprchlíků se budou více angažovat v pomoci Ukrajině."* H3: *"Státy patřící k nové Evropě budou podporovat Ukrajinu více než státy staré Evropy"* H4: *"Státy s vyšším obranným rozpočtem vůči HDP budou více podporovat Ukrajinu."* H5: *"Státy budou s rostoucí vzdáleností podporovat Ukrajinu méně."* " H6: *"Státy s vyšším exportem do Ruska budou Ukrajinu podporovat méně."* H7: *"Státy s větším podílem populistů ve vládě, budou Ukrajinu méně podporovat."* Ke zkoumání je využito metody fsQCA a výsledkem je kombinace faktorů, které vysvětlí podporu Ukrajině.

Literatura

Aghdaei, A. A. (2023). Putting bilateral aid where their mouths are: Evaluating democratic coalition commitment in the Russo-Ukrainian war. *Journal Title, Volume(Issue), page range.*
DOI: 10.5642/urceu.VQYW8429

Aleprete, M. (2017). Minimizing Loss: Explaining Russian Policy Choices during the Ukrainian Crisis. *The Soviet and Post-Soviet Review, 44(1), 53–75.*
<https://doi.org/10.1163/18763324-04401005>

Ang, B. W., Choong, W. L., & Ng, T. S. (2015). Energy security: Definitions, dimensions and indexes [Online]. *Renewable And Sustainable Energy Reviews, 42, 1077-1093.*
<https://doi.org/10.1016/j.rser.2014.10.064>

Aversa, P., Furnari, S., & Haefliger, S. (2015). Business model configurations and performance: A qualitative comparative analysis in Formula One racing, 2005–2013. *Industrial and Corporate Change*, 24(3), 655-676.

Baker, M. (2003, January 24). U.S.: Rumsfeld's 'Old' And 'New' Europe Touches On Uneasy Divide. *Radio Free Europe/Radio Liberty*. Retrieved from <https://www.rferl.org/a/1102012.html>

Baldwin, H. (2023, October 8). Russia's War on Ukraine and Transatlantic Energy Security Challenges: General Report. [Document]. Retrieved from NATO Parliamentary Assembly website: <https://www.nato-pa.int/document/2023-energy-security-report-baldwin-023-esc>

Bara, C. (2014). Incentives and opportunities. *Journal of Peace Research*, 51(6), 696–710.

Baubock, R. (2001). International migration and liberal democracies: the challenge of integration. *Patterns of Prejudice*, 35(4), 33–49. <https://doi.org/10.1080/003132201128811278>

Beneš, V., & Drulák, P. (2020). Kvalitativní srovnávací analýza. In *Metodologie výzkumu politiky* (str. 81–96). SLON.

Bran, A.-C. (2023). A brutal examination: The efficiency of defense policies on military expenditure, in the context of Ukraine war. *Proceedings of the 17th International Conference on Business Excellence 2023*, pp. 169-177. <https://doi.org/10.2478/picbe-2023-0019>

Buzan, B., Waever, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner.

Collins, A. (2016). Introduction: What is security studies? In A. Collins (Ed.), *Contemporary Security Studies* (4th ed., pp. 1–10). Oxford, Oxford University Press.

Česká národní banka. (2022, 6. května). Závislost Evropy na dovozu energetických surovin z Ruska v kontextu ruské invaze na Ukrajinu. [Zpráva o měnové politice, Box 1]. Retrieved from <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-menove-politice/boxy-a-clanky/Zavislost-Evropy-na-dovozu-energetickyh-surovin-z-Ruska-v-kontextu-ruske-invaze-na-Ukrajinu/>

ČTK. (2022, August 29). Hlavně žádná závislost na Rusku. Polsko a Slovensko spojil plynovod. *Hospodářské noviny*. <https://archiv.hn.cz/c1-67107210-krok-k-vetsi-energeticke-bezpecnosti-polsko-a-slovensko-spojil-plynovod>

Dahl, Robert A. 2001. *O demokracii: průvodce pro občany*. Praha: Portál.

Der Derian, J. (2009). *Critical Practices in International Theory: Selected Essays*. Routledge.

Distance.to. (n.d.). Distance calculator [Mobile application software]. Retrieved from <https://www.distance.to/>

Donaldson, R. H. (2017). The Role of NATO Enlargement in the Ukraine Crisis. *The Soviet and Post-Soviet Review*, 44(1), 32–52. <https://doi.org/10.1163/18763324-04401004>

Došek, J. (2012). Kvalitativní komparativní analýza zapojení evropských členů NATO do operací v Afghánistánu. *Mezinárodní vztahy*, 2(2012), 29-56.

Duszczuk, M., & Kaczmarczyk, P. (2022, April). War and migration: the recent influx from Ukraine into Poland and possible scenarios for the future. *Spotlight*, No. 4 (39). Retrieved from <https://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/04/Spotlight-APRIL-2022.pdf>

Environmental and Energy Study Institute. (2021, July 22). Fossil Fuels. <https://www.eesi.org/topics/fossil-fuels/description>

European Central Bank. (2022). Natural gas dependence and risks to euro area activity. In Vanessa Gunnella, Valerie Jarvis, Richard Morris, & Máté Tóth (Eds.), *ECB Economic Bulletin*, Issue 1/2022. Retrieved from https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2022/html/ecb.ebbox202201_04~63d8786255.en.html

European Commission (EC), (2006). Green Paper A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy. Dostupné z https://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf

European Commission. (2016). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - European Defence Action Plan (COM(2016) 950 final). Brussels.

European Defence Agency. (2023). Defence Data. Retrieved from <https://eda.europa.eu/publications-and-data/defence-data>

Eurostat. (2024). Population on 1 January [Data file]. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en&category=t_demo.t_demo_pop

Evropská rada. (bez data). Reakce EU na válečnou agresi Ruska vůči Ukrajině [webová stránka]. Získáno z <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-response-ukraine-invasion/#invasion>

Evropský parlament. (2023). Rozšiřování Unie a politika sousedství: Rozšiřování Unie. [Online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/167/rozsirovani-unie>

Fiss, P., Sharapov, D., & Cronqvist, L. (2013). Opposites attract? Opportunities and challenges for integrating large-N QCA and econometric analysis. *Political Research Quarterly*, 66, 191-197.

Freeman, G. P. (1995). Modes of Immigration Politics in Liberal Democratic States. *International Migration Review*, 29(4). <https://doi.org/10.1177/019791839502900401>

Galeotti, M. (2018, March 5). I'm sorry for creating the 'Gerasimov Doctrine'. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2018/03/05/im-sorry-for-creating-the-gerasimov-doctrine/>

Gershkovich, E. (2022, February 10). Russia's Massive Military Drills on Ukraine Border Stir Invasion Fears. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/articles/massive-russian-military-drills-on-ukraine-border-ratchet-up-threat-11644496231>

Greenhill, K. M. (2016). Migration as a Weapon in Theory and in Practice. *Military Review*, November-December 2016. Retrieved from https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/military-review/Archives/English/MilitaryReview_20161231_art007.pdf

Hollifield, J. F. (2004). The emerging migration state. *International Migration Review*, 38(3), 885–912. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2004.tb00223.x>

Charap, S. (2021, November 19). The U.S. Approach to Ukraine's Border War Isn't Working. Here's What Biden Should Do Instead. *Politico*. <https://www.politico.com/news/magazine/2021/11/19/ukraine-russia-putin-border-522989>

- Checchi, A., Behrens, A., & Egenhofer, Ch. (2009). Long-Term Energy Security Risks for Europe: A Sector-Specific Approach. doi.org/10.2139/ssrn.1334620
- Chester, L. (2010). Conceptualising Energy Security and Making Explicit its Polysemic Nature. *Energy Policy*, 38(2), 887–895. doi.org/10.1016/j.enpol.2009.10.039
- Jenne, E. K. (2021). Populism, nationalism and revisionist foreign policy. *International Affairs*, 97(2), 323–343. doi:10.1093/ia/iaaa230
- Jones, E. (2003). New Dynamics of “Old Europe.” *French Politics*, 1(2), 233–242. doi:10.1057/palgrave.fp.8200035
- Jones, P. (2023, September 28). Poland Becomes a Defense Colossus. CEPA. <https://cepa.org/article/poland-becomes-a-defense-colossus/>
- Joyce, K. A., & Braithwaite, A. (2013). Geographic proximity and third-party joiners in militarized interstate disputes. *Journal of Peace Research*, 50(5), 595–608. DOI: 10.1177/0022343313489587
- Kapoor, N. (2021, March). Russia-EU Relations: The End of a Strategic Partnership. Brief, Issue No. 451.
- Keshk, O. M. G., Reuveny, R., & Pollins, B. M. (2010). Trade and Conflict: Proximity, Country Size, and Measures. *Conflict Management and Peace Science*, 27(1), 3–27. DOI: 10.1177/0265659009352137
- Kouba, K. (2011). Kvalitativní srovnávací analýza (QCA) a konfiguratívni metody v politologii. In: M. Novák (Ed.), *Úvod do studia politiky* (s. 468–507). Praha: Sociologické nakladatelství.
- Kouba, K., & Došek, J. (2020). Metodologie výzkumu politiky. In V. Beneš & P. Drulák (Eds.), *Metodologie výzkumu politiky* (pp. 195-212). SLON.
- Kříž, Z. (2023). Cesta z Ruska: Ruská agrese proti Ukrajině a její důsledky. Masarykova univerzita.

Lanoszka, A., & Becker, J. (2023). The art of partial commitment: the politics of military assistance to Ukraine. *Post-Soviet Affairs*, 39(3), 173-194. <https://doi.org/10.1080/1060586X.2022.2162758>

Le Cacheux, J., Laurent, E. (2015). The EU as a Global Ecological Leader. In: Report on the State of the European Union. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9781137451088_9

Löschel, A., Moslener, U., Rubbelke, D.T.G., (2010). Indicators of energy security in industrialised countries. *Energy Policy*, 38 (4), 1665–1671. DOI: 10.1016/j.enpol.2009.03.061

Mackie, J. (1966). The Direction of Causation. *The Philosophical Review*, 75(4), 441-466.

Makhanov, K. (n.d.). Old Europe, New Europe and the Associated Trio. Eurasian Research Institute. Retrieved from <https://www.eurasian-research.org/publication/old-europe-new-europe-and-the-associated-trio/>

Mitchell, J. V., (2002). *Renewing Energy Security*. Royal Institute of International Affairs

Nate, S., Stavvitsky, A., & Kharlamova, G. (2023). Index of the openness and transparency of budgeting and financial management of the defence and security sector: Case of Ukraine. *Sustainability*, 15(7), 5617. <https://doi.org/10.3390/su15075617>

NATO. (2023, July 7). Defence expenditures of NATO countries (2014-2023) [Press release]. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_216897.htm

NATO. (2024, February 14). Secretary General welcomes unprecedented rise in NATO defence spending [Press release]. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_222664.htm

Natter, K. (2018). Rethinking immigration policy theory beyond ‘Western liberal democracies’. *Comparative Migration Studies*, 6(4). <https://doi.org/10.1186/s40878-018-0075-8>

Nord, M., Lundstedt, M., Altman, D., Angiolillo, F., Borella, C., Fernandes, T., Gastaldi, L., Good God, A., Natsika, N., & Lindberg, S. I. (2024). *Democracy Report 2024: Democracy Winning and Losing at the Ballot*. V-Dem Institute, University of Gothenburg. Retrieved from https://v-dem.net/documents/43/v-dem_dr2024_lowres.pdf

Oana, I.-E., Schneider, C. Q., & Thomann, E. (2021). *Qualitative Comparative Analysis Using R: A Beginner's Guide*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009006781>

Pepinsky, T. B., Reiff, Á., & Szabó, K. (2022, September 13). The Ukrainian Refugee Crisis and the Politics of Public Opinion: Evidence from Hungary. Abstract. Retrieved from <https://doi.org/10.31219/osf.io/4mvc6>

Perrigo, B. (2022, February 22). How Putin's Denial of Ukraine's Statehood Rewrites History. *Time*. <https://time.com/6150046/ukraine-statehood-russia-history-putin/>

Pickering, S. (2012). Proximity, Maps and Conflict: New Measures, New Maps and New Findings. *Conflict Management and Peace Science*, 29(4), 425–443. DOI: 10.1177/0738894212449092

Plagemann, J., & Destradi, S. (2018). Populism and Foreign Policy: The Case of India. *Foreign Policy Analysis*. doi:10.1093/fpa/ory010

Polish Economic Institute. (2023, June 20). Poland leads the way in Europe by reducing its dependence on Russian gas. Retrieved from <https://pie.net.pl/en/poland-leads-the-way-in-europe-by-reducing-its-dependence-on-russian-gas/>

Putin, V. (2021, July 12). On the historical unity of Russians and Ukrainians. Retrieved from <http://en.kremlin.ru/events/president/news/66181>

Rada Evropské unie. (2022, březen 21). Strategický kompas pro bezpečnost a obranu – Za Evropskou unii, která chrání své občany, hodnoty a zájmy a přispívá k mezinárodnímu míru a bezpečnosti (Dokument č. 7371/22). Získáno z <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/cs/pdf>

Rada Evropské unie. (2024, March 8). Infographic - Where does the EU's gas come from? [Infographics]. Consilium. <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-gas-supply/>

Ragin, C. (2008). *Redesigning social inquiry*. Chicago: University of Chicago Press.

Ragin, C. C. (1987). *The comparative method: Moving beyond qualitative and quantitative strategies*. University of California Press.

Ragin, C. C. (2000). *Fuzzy-Set Social Science*. Chicago: University of Chicago Press.

Robst, J., Polachek, S., & Chang, Y.-C. (2007). Geographic Proximity, Trade, and International Conflict/Cooperation. *Conflict Management and Peace Science*, 24(1), 1–24. DOI: 10.1080/07388940600837680

Rooduijn, M., Pirro, A. L. P., Halikiopoulou, D., Froio, C., van Kessel, S., de Lange, S. L., Mudde, C., & Taggart, P. (2023). The PopuList: A Database of Populist, Far-Left, and Far-Right Parties Using Expert-Informed Qualitative Comparative Classification (EiQCC). *British Journal of Political Science*, 1–10. <https://doi.org/10.1017/S0007123423000431>

Rubinson, C., Gerrits, L. M., Rutten, R., & Greckhamer, T. (2019). Avoiding Common Errors in QCA: A ShortGuide for New Practitioners. COMPASSS - Working Paper (http://compasss.org/wp-content/uploads/2019/07/Common_Errors_in_QCA.pdf).

Rutland, P. (2013). Neoliberalism and the Russian transition. *Review of International Political Economy*, 20(2), 332–362. <https://doi.org/10.1080/09692290.2012.727844>

Senese, P. D. (1996). Geographical Proximity and Issue Salience: Their Effects on the Escalation of Militarized Interstate Conflict. *Conflict Management and Peace Science*, 15(2), 133–161. <https://doi.org/10.1177/073889429601500202>

SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute). (2023). SIPRI Yearbook 2023 Summary. In *Armaments, Disarmament and International Security*. Retrieved from www.sipriyearbook.org

Slobodchikoff, M. O. (2017). Challenging US Hegemony: The Ukrainian Crisis and Russian Regional Order. *The Soviet and Post-Soviet Review*, 44(1), 76–95. <https://doi.org/10.1163/18763324-04401006>

Teke Lloyd, A., & Sirkeci, I. (2022). A Long-Term View of Refugee Flows from Ukraine: War, Insecurities, and Migration. *Migration Letters*, 19(4), 523–535. <https://doi.org/10.33182/ml.v19i4.2313>

Tharoor, I. (2023, April 17). The ‘old Europe’ vs. ‘new Europe’ paradigm is back. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/world/2023/04/17/old-europe-new-rumsfeld-eastern-europe/>

Tian, N., da Silva, D. L., Béraud-Sudreau, L., Liang, X., Scarazzato, L., & Assis, A. (2023). Developments in Military Expenditure and the Effects of the War in Ukraine. *Defence and Peace Economics*, 34(5), 547-562. <https://doi.org/10.1080/10242694.2023.2221877>

Tisdall, S. (2024, February 17). Poland is again threatened by a tyrant. This time, Europe must not look away. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/feb/17/poland-russia-vladimir-putin-donald-tusk>

Trebesch, C. (2023). Foreign support to Ukraine: Evidence from a database of military, financial, and humanitarian aid. In Y. Gorodnichenko & V. Rashkovan (Eds.), *Supporting Ukraine: More critical than ever* (pp. 129–146). CEPR Press.

Trebesch, C., Antezza, A., Bushnell, K., Bompreszi, P., Dyussimbinov, Y., Frank, A., Frank, P., Franz, L., Kharitonov, I., Kumar, B., Rebinskaya, E., Schade, C., Schramm, S., & Weiser, L. (2024). *The Ukraine Support Tracker: Which countries help Ukraine and how?* Kiel Working Paper, No. 2218, 1-75.

UNHCR. (2024, March 14). Refugees from Ukraine recorded in Europe. Retrieved from <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

United Nations. (2014). Territorial integrity of Ukraine: Resolution. General Assembly Resolution, 68/262. <https://digitallibrary.un.org/record/767565>

United Nations. (2023). Principles of the Charter of the United Nations underlying a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine (Resolution ES-11/6). A/RES/ES-11/6. Retrieved from <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n23/063/07/pdf/n2306307.pdf?token=EY4ckEzQrUqW1whitT&fe=true>

V-Dem Institute. (2023). *Democracy Report 2023: Defiance in the Face of Autocratization*. University of Gothenburg: Varieties of Democracy Institute. Retrieved from https://www.v-dem.net/documents/29/V-dem_democracyreport2023_lowres.pdf

Wagner, M. (2015). 2015 in Review: How Europe Reacted to the Refugee Crisis. International Centre for Migration Policy Development. Retrieved from <https://www.icmpd.org/blog/2015/2015-in-review-how-europe-reacted-to-the-refugee-crisis>

Wallentine, K. (2023). Never enough: EU military spending challenges in the face of open conflict. *The Journal of International Relations, Peace Studies, and Development*, 8(1), Article 4. Retrieved from <https://scholarworks.arcadia.edu/agsjournal/vol8/iss1/4>

Wehner, L. E., & Thies, C. G. (2020). The nexus of populism and foreign policy: The case of Latin America. *International Relations*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/0047117820944430>

Winzer, C. (2012). Conceptualizing energy security [Online]. *Energy Policy*, 46, 36-48. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2012.02.067>

Wojczewski, T. (2019). Trump, Populism, and American Foreign Policy. *Foreign Policy Analysis*. doi:10.1093/fpa/orz021

World Bank. (2024). The World BankData [Data file]. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2022&start=2004&view=map>

World Bank. (n.d.). WITS [Computer software]. Retrieved from https://wits.worldbank.org/Default.aspx?lang=en&fbclid=IwAR0SAIgF6034LkTVM5Hm_o6Z61em8_Ps3eSii8sVksqjGgDz-55w2ds8Cjw

Zachmann, G., Tagliapietra, S., McWilliams, B., & Sgaravatti, G. (2022, February 28). Preparing for the first winter without Russian gas. *Bruegel*. <https://www.bruegel.org/blog-post/preparing-first-winter-without-russian-gas>

Graf 1: autor

Graf 2: autor

Obrázek 1: autor

Obrázek 2: autor

Obrázek 3: autor

Obrázek 4: autor

Obrázek 5: autor

Obrázek 6: autor

Příloha 1: autor

Příloha 2: autor

Tabulka: 1: autor

Tabulka: 2: autor

Tabulka: 3: autor

Tabulka: 4: autor

Tabulka: 5: autor

Tabulka: 6: autor

Tabulka: 7: autor

Přílohy

Příloha 1

Nekalibrovaná data 1

Zdroj: autor

Příloha 2

Stát	Pomoc (% HDP)	Uprchlíci (podíl)	Plyn (index)	Obrana (% HDP)	Evropa (roky)
Belgie	0,41	0,64	0,64	1,19	66
Bulharsko	0,32	0,8	0,8	1,50	17
Česko	0,52	3,47	3,47	1,34	20
Dánsko	2,41	0,62	0,62	1,38	51
Estonsko	3,55	2,8	2,8	2,15	20
Finsko	0,71	1,16	1,16	1,94	29
Francie	0,07	0,1	0,1	1,88	66
Chorvatsko	0,44	0,63	0,63	1,86	11
Irsko	0,03	1,97	1,97	0,22	51
Itálie	0,07	0,29	0,29	1,51	66
Kypr	0,02	1,98	1,98	1,87	20
Litva	1,54	1,83	1,83	2,46	20
Lotyšsko	1,15	2,33	2,33	2,08	20
Lucembursko	0,17	0,64	0,64	0,59	66
Maďarsko	0,03	0,68	0,68	1,82	20
Malta	0,01	0,39	0,39	0,41	20
Německo	0,57	1,33	1,33	1,51	66
Nizozemsko	0,67	0,82	0,82	1,15	66
Polsko	0,69	2,6	2,6	2,22	20
Portugalsko	0,03	0,57	0,57	1,43	38
Rakouskou	0,18	0,92	0,92	0,77	29
Rumunsko	0,05	0,45	0,45	1,72	17
Řecko	0,09	0,26	0,26	3,87	43
Slovensko	0,65	2,1	2,1	1,81	20
Slovinsko	0,14	0,5	0,5	1,25	20
Španělsko	0,07	0,41	0,41	1,18	38
Švédsko	0,51	0,4	0,4	1,41	29

Nekalibrovaná data 2

Zdroj: autor

Stát	Pomoc (% HDP)	Uprchlíci (podíl)	Plyn (index)	Obrana (% HDP)	Evropa (roky)
Belgie	0,41	0,64	0,64	1,19	66
Bulharsko	0,32	0,8	0,8	1,50	17
Česko	0,52	3,47	3,47	1,34	20
Dánsko	2,41	0,62	0,62	1,38	51
Estonsko	3,55	2,8	2,8	2,15	20
Finsko	0,71	1,16	1,16	1,94	29
Francie	0,07	0,1	0,1	1,88	66
Chorvatsko	0,44	0,63	0,63	1,86	11
Irsko	0,03	1,97	1,97	0,22	51
Itálie	0,07	0,29	0,29	1,51	66
Kypr	0,02	1,98	1,98	1,87	20
Litva	1,54	1,83	1,83	2,46	20
Lotyšsko	1,15	2,33	2,33	2,08	20
Lucembursko	0,17	0,64	0,64	0,59	66
Maďarsko	0,03	0,68	0,68	1,82	20
Malta	0,01	0,39	0,39	0,41	20
Německo	0,57	1,33	1,33	1,51	66
Nizozemsko	0,67	0,82	0,82	1,15	66
Polsko	0,69	2,6	2,6	2,22	20
Portugalsko	0,03	0,57	0,57	1,43	38
Rakouskou	0,18	0,92	0,92	0,77	29
Rumunsko	0,05	0,45	0,45	1,72	17
Řecko	0,09	0,26	0,26	3,87	43
Slovensko	0,65	2,1	2,1	1,81	20
Slovinsko	0,14	0,5	0,5	1,25	20
Španělsko	0,07	0,41	0,41	1,18	38
Švédsko	0,51	0,4	0,4	1,41	29

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje bilaterální pomoci členských států Evropské unie Ukrajině v rusko-ukrajinské válce během let 2022–2023. Cílem je určit, které ze zkoumaných faktorů ovlivňují podporu, k čemuž je využita kvalitativní komparativní analýza využívající mlhavé množiny. Zkoumaný důsledek je celková poskytnutá podpora jednotlivých států (% HDP) Ukrajině podle dat Kielského institutu pro světovou ekonomiku a zkoumané jsou následující faktory. Závislost na ruském plynu, podíl uprchlíků, kvalita liberální demokracie, příslušnost k nové Evropě, obranné rozpočty, geografická vzdálenost, export a podíl populistů ve vládě. Základním zjištěním je, že pomoc s rostoucí vzdáleností klesá. Podařilo se také identifikovat kombinaci faktorů, která vede k podpoře Ukrajiny.

Největšími přispěvateli jsou Baltské státy společně s Dánskem. Kombinace faktorů dokáže vysvětlit zapojení Baltských států společně s Finskem. Nicméně faktory, které by vysvětlily vyšší podporu Dánska, se identifikovat nepodařilo.

Klíčová slova: *bilaterální pomoc, Rusko, Ukrajina, válka, fsQCA, Evropská unie*

Abstract

This bachelor's thesis examines the European Union member states' bilateral assistance to Ukraine in the Russo-Ukrainian war during 2022–2023. The aim is to determine which of the examined factors influence support, for which a qualitative comparative analysis using fuzzy sets is employed. The outcome examined is the total aid provided by each country (% of GDP) to Ukraine according to Kiel Institute for the World Economy data and the following factors are examined. Dependence on Russian gas, share of refugees, quality of liberal democracy, affiliation with New Europe, defense budgets, geographic distance, exports, and share of populists in government. The basic finding is that aid declines with increasing distance. It was also possible to identify a combination of factors that leads to support for Ukraine.

The Baltic States are the biggest contributors, together with Denmark. A combination of factors can explain the involvement of the Baltic States together with Finland. However, the factors that explain the higher support for Denmark could not be identified.

Keywords: *bilateral aid, Russia, Ukraine, war, fsQCA, European Union*